

Razgovor maršala Tita z učitelji ki bodo odšli na delo v Sandžak

Maršal Tito je sprejel danes dopoldne skupino 25 učencev in učenk, ki so končali učiteljske v Novem Pazaru in so pred kratkim sprejeli kolektivni sklep, da odidejo kot prva generacija novopazarskega učiteljskega oddelka v Sandžak, v katerih doseg ni bilo ne učiteljev ne šol. Ob sprejemu je bil navzoč minister za prosveto LR Srbije Miha Miljković, skupno z mladimi učitelji in učiteljicami pa so prišli ravnatelj šole Konstantin Petrović, njihov razrednik Božidar Karličić, predstavnik oblasnega poverjenstva za prosveto Negotina Kuzmanović in tovariš Božić ter poverjenik za prosveto mestnega odbora v Novem Pazaru Miodrag Radović.

Maršal je prišerno sprejel mladinke in mladince učitelje, ki so po končanem šolanju obiskali vasi Sandžaka, v katerih bodo delali, nato pa prišli v Beograd, da bi obiskali tov. Tita in dobili od njega nasvete ter podporo za težko, toda plemenito delo, ki jih čaka. Stevilni med njimi so bili borci narodnoosvobodilne vojne. Stevilni od njih so postali v tej borbi invalidi, največje število njih, 18, pa je bilo že doslej nagradjenih za svoje zaslugе in marljivo delo za ljudstvo s sprejemom v Partijo. Ljubizen do ljudstva, Partije in tov. Tita je vodila te mladence in mladenke, da odidejo prav tja, kjer je najtežje, v kraje Sandžaka, kjer ni cest. Vendar so danes navdušeno povedali tovarišu Titu, da jih je ljudstvo v vaseh, kjer bodo delali, sprejelo ljubeče. S pravimi manifestacijami, prireditvami ob njihovem prihodu v vasi deževskega in štiavškega okraja, je ljudstvo izrazilo svoje največje veselje, ker se v naši novi ljudski državi misli tudi nanje in na njihove otroke. Po njih je ljudstvo teh krajev izrazilo svojo hvaležnost tudi maršalu Titu.

Obdan od mladih učiteljev in učiteljic jim je maršal Tito želel uspešno delo pri širjenju kulture v oddaljenih vaseh Sandžaka, nato pa je dotaknil sklepov III. plenuma CK KPJ in bodočega dela v naših šolah ter na kulturnem področju sploh.

Plenum Centralnega komiteja naše Partije, je dejal maršal, je sprejel daljnosežne sklepe, s katerimi ste se vsekarer že seznanili po tisku. Do sprememb je moralo priti, če hočemo kreniti naprej. V dosedanem delu je bilo preveč šablone, preveč se je upošteval sistem, ki ni vedno ustrezal stopnji našega šolstva. Vendar boste o tem podrobno brali v našem tisku. Videli boste prav tako, da se je plenum znatno zanimal tudi za stanje učnih moči in šol sploh, pa tudi sami veste, da je bilo precej primerov zapostavljanja naših učiteljev prav v krajih, kamor odhajate. No, odločili smo se, da odločno uresničimo novo linijo ter dvignemo ugled profesorjev in učiteljev na stopnjo, ki ustreza njihovi vlogi v naši družbi, kajti učitelji vzgajajo ljudi, vzgajajo naše otroke, zato pa se je treba do njih vesti kot proti takim. Doslej pa so bili primeri, da so jih ljudske oblasti zapostavljale in da do njih niso imele pravilnega odnosa. Njihovo materialno stanje in stanovanjski problem mesta bila povsod najboljše rešena, tako da so bili učitelji pogostokrat v položaju, da so morali sami skrbeti za svoja stanovanja in za svoj obstanek. To je bilo tedaj na škodo vzgoje otrok. Zato mislim, da boste

zadovoljni s sklepi, ki jih je sprejel plenum CK KPJ in lahko vam zagotovim, da se bo to vprašanje zelo zboljšalo.

Zlasti mi je drago, ker vidim danes tukaj mlado generacijo naših učiteljev, ki bodo delali v naših najbolj zaostalih krajih — v Sandžaku. Vem, da vaše delo ne bo lahko. Ne boste delali samo z otroki, temveč boste morali pomagati tudi prebivalstvu. Vendar ne v tem smislu, da bi vas tam vpregli, da boste sestavljali različne sezname in delali kot pisarji v vaših odborih, temveč da boste organizirali in vodili kulturno-prosvetno delo, t. j. tisto, kar je dolžnost učitelja. Učitelji morajo delati tisto, kar je njihovo delo, vzgajati otroke in kulturno delovati med ljudstvom, organizirati različna kulturna društva, prireditve in podobno, skrbeti za odstranjevanje nepismenosti in sploh razvijati prosvetno delo. Odslej naprej je treba strogo določiti, kaj je dolžnost učitelja in do česa ima pravico, kakor tudi to, kako se je treba vesti do njega. Mislim, da bomo v tem pogledu krepko krenili naprej. Prav zato, ker ste iz krajev, v katerih je tako zelo potrebno delati za zboljšanje pismenosti in splošne kulture naših ljudi, iz krajev, v katerih sem bil tudi jaz med vojno, mislim, da je treba poudariti, da moramo danes dvigniti kulturno raven ne samo naših ljudi v mestih, temveč tudi v najzakotnejših krajih. Tudi tam morajo naši ljudje, kmetje, občutiti duha nove države, socialistične nove Jugoslavije, in to je vaša tako zelo važna naloga.

Nekoč je bil učitelj pri nas, se pravi, v stari Jugoslaviji, čeprav smo imeli med učitelji tako močno oporo, v resnici opora režima. Veste, kako je tedaj bilo. Učitelj je moral, ko je končal šolo, čakati, da je dobil namestitev, ker se je gradilo malo šol. Danes mora biti učitelj nosilec socialistične misli in konstruktivni tvorec socializma. Mora biti opora ljudstva, opora ljudske države. Tu je vaša vloga velikanska, kajti, kdo je blizu ljudstvu? Od vse naše inteligence je širokim ljudskim množicam najbližji učitelj. Ta najbolj prihaja v neposredni stik z ljudstvom, vsak dan vidi njegov način življenja, pomaga mu in mu lahko pomaga, uči ga prav tako, ker je z njim v neposrednem dotiku. Zato morate tudi vi, tovariši in tovarišice, kot vsi drugi naši učitelji, posvetiti veliko pozornost kulturnemu dviganju našega ljudstva. Če zaenkrat pri nas še ni mogoče obdržati tistega hitrega porasta življenjske ravni, v življenjsko raven pri nas pa ne sodijo samo hrana in drugi materialni pogoji, temveč tudi kulturni razvoj — se bo to občutilo v kratkem času v znatno večjem obsegu in se čuti vsak dan vedno bolj. Vzpostavlja za hiter razvoj mora biti samo občutek potrebe pri teh naših kmetih — ne mislite, da je tako enostavno naučiti našega zaostalega kmeta, da kulturno živi, da ima lepšo sobo, lepše pohištvo, da ima radio, da obiskuje različne kulturne prireditve in celo, da živi glede na prehrano kulturno. To ni tako lahko, kajti stoletja je bil navajen na nivo, na katerem je doslej živel — in zato mu je treba pomagati, da se bo dvignil, da se bo navadil živeti kulturno življenje. Civilizacija ni zadostna, da bi bili ljudje kulturni.

Je precej držav, ki so na visoki stopnji civilizacije, vendar pa to ne pomeni, da je tudi njihovo ljudstvo vedno kulturno. Civilizacija je samo pomožno sredstvo, da ljudje lažje razvijajo svojo kulturo, ko pa bodo ljudje na visoki kulturni stopnji, tedaj bodo bolje izkoristili tudi pridobitve civilizacije.

Delo med ljudstvom je velikanska in častna naloga naših učiteljev. Tega bi se morali zavedati tudi tisti, ki se doslej tega niso zavedali. Doslej se to, kot sem dejal, ni povsod dovolj upoštevalo. Kar se tiče materialnega stanja, so bile pred kratkim učiteljem povišane plače, ki so bile zelo slabe. Vendar stvar ni toliko v denarni nagradi, kolikor v potrebi, da se ustvarijo pogoji, da bo učitelj imel, kar potrebuje za delo in kulturno življenje.

Danes imamo še premalo učiteljev. V pomanjkanju kadrov smo to vprašanje reševali tako, da smo jemali ljudi s tremi ali štirimi razredi gimnazije in jih pošiljali v vasi, ali pa smo priredili tečaje za učitelje. Vendar pa ti ljudje niso mogli imeti potrebne pedagogične znanja in na ta način tega vprašanja ni bilo mogoče rešiti. Potrebujemo še veliko učiteljev. Morda so odhajali tudi zaradi slabega materialnega stanja učiteljev na učiteljske samo najzavrednejši mladinci in mladinke. Toda zagotavljam vam, da bomo dvignili ugled učiteljev in zboljšali njihov položaj. Tu bi rad izrazil prav zaradi tega, ker so doslej učitelji imeli čestokrat slabe pogoje, svoje veselje, da se je naša mlada generacija kljub temu rada odzivala in odhajala v učiteljski stan.

Maršal Tito se je nato dotaknil številnih vprašanj, ki jih obravnavajo sklepi III. plenuma CK KPJ o bodoči organizaciji dela v naših šolah. Pri tem je poudaril potrebo in pomen prizadevanja krajevnih in okrajnih ljudskih odborov, da bi se iz lokalnih virov preskrbele naše šole z različnimi šolskimi predmeti in pohištvom ali prostori in da bi tako otajšali ter zboljšali pouk in delo učiteljev ter dijakov. Ministrstva za prosveto oziroma država bo poskrbela za preskrbo s potrebnimi šolskimi gradivom, kot so evinčniki in zvezki. Pestopoma pa bo napisanih in natisnjenih tudi zadostno število dobrih učbenikov tudi za naše dijake. Z ustvaritvijo zadostnega števila učiteljskega kadra bo omogočeno še večjemu številu naših učiteljev, da bodo nadalje študirali ne samo kot izredni, temveč tudi kot redni slušatelji pedagoških šol. Zavedajoč se teže naloge, ki jih čaka v krajih, kjer doslej ni bilo šol, so mladi učitelji in učiteljice pokazali v razgovoru s tov. Titom, da se prav tako zavedajo tudi veličine vloge, ki jo morajo odigrati pri kulturnem dvigu in socialistični preobrazbi naše vasi. Objubili so, da se bodo te naloge lotili z enako ljubeznijo in vdanostjo, s katerima je mladina naše države doslej izpolnjevala vse naloge, ki so ji bile naložene.

Tovariš Tito jim je ob slovesu želel plodno in koristno delo.

Prepričan sem, je dejal, da bo vaše delo nagradeno z uspehom. Glejte, da boste dobro vzgajali naše otroke, da boste iz njih ustvarili otroke naše socialistične države. Ob skrbi, ki bo v prihodnjem posvečena našim učiteljem in našemu šolstvu sploh, imate tudi vi vsestransko perspektivo. (Tanjug.)

IZ DANASNJE ŠTEVILKE:

Razgovor maršala Tita z učitelji Milovan Djilas: Problem šolstva v boju za socializem v naši deželi
Pot slovenskega znanstvenika, ki uživa svetovni sloves
Velenjski rudarji izpolnjujejo svoje naloge
Novoletna poslanica CK KP Kitajske — Fizkultura

ODLIKOVANJA Prezidija Ljudske skupščine FLRJ znanstvenim in kulturnim delavcem

Prezidij Ljudske skupščine Federativne republike Jugoslavije je odlikoval za zasluge, storjene našim narodom na znanstvenem in kulturno-umetniškem področju:

SLOVENIJA

Znanost: Z redom zaslug za narod I. stopnje so bili odlikovani: 1. Kidrič dr. Franc, 2. Plečnik Josip, arhitekt, 3. Plečnik dr. Josip, 4. Nahtigal dr. Rajko. — Z redom dela I. stopnje: 1. Vidmar dr. ing. Milan, 2. Ramovš dr. Franc, 3. Melik dr. Anton, 4. Goljevšek dr. Milovan, 5. Samec dr. Maks, 6. Peterlin dr. Anton, 7. Lunaček dr. Pavel, 8. Lavrič dr. Božidar, 9. Lobe ing. Feliks. — Z redom zaslug za narod II. stopnje: 1. Horvat ing. Alojzij. — Z redom dela II. stopnje: 1. Vojska Danilo, 2. Pirc ing. Alfonz, 3. Rekar ing. Ciril, 4. Zumer ing. Matija, 5. Keršič dr. ing. Viktor, 6. Breclj dr. Bogdan, 7. Rant dr. Jože, 8. Tavčar dr. Igor, 9. Kanoni dr. Janez, 10. Novak dr. Franjo, 11. Rakovec dr. Ivan, 12. Zwittler dr. Franc. — Z redom dela III. stopnje: 1. Kušej dr. Gorazd, 2. Mičinski dr. Janez, 3. Jakša dr. Jožef, 4. Valentinčič dr. Milica, 5. Zupančič dr. Andrej, 6. Štucin ing. Dušan, 7. Derganc dr. Franc.

Književnost: Z redom za zasluge za narod I. stopnje: 1. Kraigher dr. Alojz, 2. Pavšič Vladimir-Bor. — Z redom dela I. stopnje: 1. Bevk Fr., 2. Kranjec Miško, 3. Kuhar Lovro, 4. Klopčič Mile. — Z redom za zasluge za narod II. stopnje: 1. Golia Pavel, 2. Ribičič Josip. — Z redom dela II. stopnje: 1. Ingolič Anton, 2. Kosmač Ciril, 3. Magajna Bogomir, 4. Sovre Ant. 5. Koblar France, 6. Seliskar Tone, 7. Lili Novy. — Z redom dela III. stopnje: 1. Glazer Janko, 2. Puc Mira, 3. Potrč Janez, 4. Levce Peter, 5. Minatij Ivan, 6. Grabeljšek Karel.

Upodabljajoča umetnost: — Z redom dela I. stopnje: 1. Kos Gojmir, 2. Jakac Božidar, 3. Kalin Boris, 4. Pavlove Franc. — Z redom za zasluge za narod II. stopnje: 1. Zajec Ivan, 2. Tranič Franc, 3. Vipotnik Janez, 4. Gaspari Maksim. — Z redom dela II. stopnje: 1. Pengov Slavko, 2. Skubic Mirko, 3. Mihelič Fr., 4. Mihevc Dora, 5. Kalin Zdenko, 6. Putrih Karel, 7. Glanc Aladin, 8. Hudoklin Radoje, 9. Uznik Rudolf. — Z redom dela III. stopnje: 1. Stupica Gabrijel, 2. Mišič Marjan, 3. Pengov Božidar.

SLOVESNA PODELITEV ODLIKOVANJ Prezidija Ljudske skupščine FLR Jugoslavije najboljšim slovenskim mladinskim brigadam

Ljubljana, 3. jan. Danes dopoldne je bila v Domu sindikatov v Ljubljani slovesna podelitev odlikovanj najboljšim slovenskim mladinskim brigadam in najboljšim mladincem-graditeljem. Poleg mladincev-odlikovancev in predstavnikov posameznih mladinskih organizacij so prisostvovali slovesnosti predsednik Prezidija Ljudske skupščine FLR Slovenije Josip Vidmar, ministar za gospodarstvo vlade LRS Jaka Avšič, član CK KPJ Albert Jakopič, major Lojze Erbežnik, član GO ZSS Mavričaj Bore in član GO AFZ Slovenije Golčnik Just. Uvodne besede je spregovoril sekretar CK LMS Janez Hočevar, ki je poudaril, da pomeni podelitev odlikovanj najboljšim brigadam in mladincem hkrati priznanje vse slovenski mladini za njene uspehe v graditvi socializma. Lansko leto je sodelovalo na zveznih mladinskih akcijah 67 slovenskih mladinskih brigad z 11.459 mladinci. Od tega števila so 3 brigade dobile osemkrat naziv udarne, 6 brigad šestkrat, 6 štirikrat, 13 trikrat, mnoge pa po dvakrat in enkrat ali pa so bile pohvaljene. Na lokalnih akcijah v LR Sloveniji je delalo 41 brigad s 4997 mladinci, ki so napravili 950.000 delovnih ur v vrednosti 12.000.000 din. V mladinskih brigadah je bilo proglašanih 600 udarnikov, 900 mladincev in mladinc je bilo pohvaljenih. Veliko število mladine je sodelovalo tudi v frontnih brigadah.

V krajšem nagovoru je nato pozdravil odlikovance in jim čestljal predsednik Prezidija Ljudske skupščine LRS Josip Vidmar. Pozval je mladince, da pokračujejo v letošnjem letu isto delovno junštvo in iste uspehe, kakor so to pokazali lani. Predsednik Vidmar je nato izročil odlikovanja Prezidija Ljudske skupščine FLRJ komandantom ali zastopnikom odlikovanih brigad ter posameznim graditeljem. Z redom bratstva in enotnosti I. stopnje so bile odlikovane I. goriška, I. sežanska in Tržaška brigada »Branko Bačič«, z redom dela I. stopnje ljubljanska, I. trebanjska in mariborska oblastna brigada. Z redom zaslug za narod II. stopnje je bila odlikovana IV. goriška brigada, z redom bratstva in enotnosti II. stopnje pa II. ljubljanska brigada. Z redom dela II. stopnje so bile odlikovane murskosoboška brigada, II. primorska, I. murskosoboška, I. ljubljanska študentska in VI. primorska brigada.

dar, 4. Kos Tine, 5. Sedej Maksim, 6. Didek Zoran, 7. Kogovšek Lojze.

Glasba: Z redom dela I. stopnje: L. M. Škerjanc. — Z redom dela II. stopnje: 1. Kozina Marjan, 2. Cipci Jakov, 3. Vodušek dr. Valens, 4. Lipovšek Marj. — Z redom za zasluge za narod II. stopnje: 1. Rancigaj Pavel. — Z redom dela III. stopnje: 1. Dermelj Albert, 2. Gobec Radovan, 3. Kuhar Janez, 4. Perko Kristl, 5. Vasilij Mirk. — Z redom za zasluge za narod II. stopnje: 1. Pahor Karel, 2. Arnič Blaž, 3. Jeraj Karel.

Kinematografija: — Z redom dela II. stopnje: 1. Stiglić Fran, 2. Omota Rudi, 3. Drušković Drago. — Z redom dela III. stopnje: 1. Mehle Jože, 2. Kosmač Franc, 3. Marinček Ivan, 4. Povh Dušan. — S kolajno dela: 1. Kokove Milan, 2. Hrabar Andrej, 3. Tončič Ludvik, 4. Zalar Jože, 5. Cerar France, 6. Badjura Metod, 7. Kumar Milan, 8. Bogataj Julij.

Radiofuzija: Z redom dela II. stopnje: 1. Onič Franc, 2. Jojcek ing. Stan. — Z redom dela III. stopnje: 1. Mičinski Franc, 2. Adamič Bojan, 3. Krek Uroš, 4. Ocvirk Vasja. — S kolajno dela: 1. Zorko Zvone, 2. Sojer Anton, 3. Prohinar Natalija, 4. Matelič Silvo, 5. Avgust Stanko.

Dalje so odlikovani še: z redom dela II. stopnje Šest Osep in z redom dela III. stopnje Bravničar Gizela in Remškar Tatjana.

SRBIJA

Z redom dela I. stopnje: Zivanović Milivoj. — Z redom dela II. stopnje: Deđinec Milan, Lavrenčić Jozo, Tanhofer Tomislav, Sever Sava, Avjaz Milan, Starčič Veljor. — Z redom dela III. stopnje: Crnobori Marija, Stupica Mira, Gazdić Čedomir, Potočnjak Anton, Janc Zivka, Tomović Momčila, Serba Milenko, Mikulić Nevenka, Drnić Božidar. — Z medaljo dela: Lukić Dragutin, Kovačević Boro, Elezović Anton, Banko Aleksander, Stajcer Stjepan, Popović Milutin.

HRVATSKA

Z redom dela I. stopnje: Dimitrijević Milan, Križaj Josip.

MAKEDONIJA

Z redom dela: Mitrovska Zina. (Tanjug)

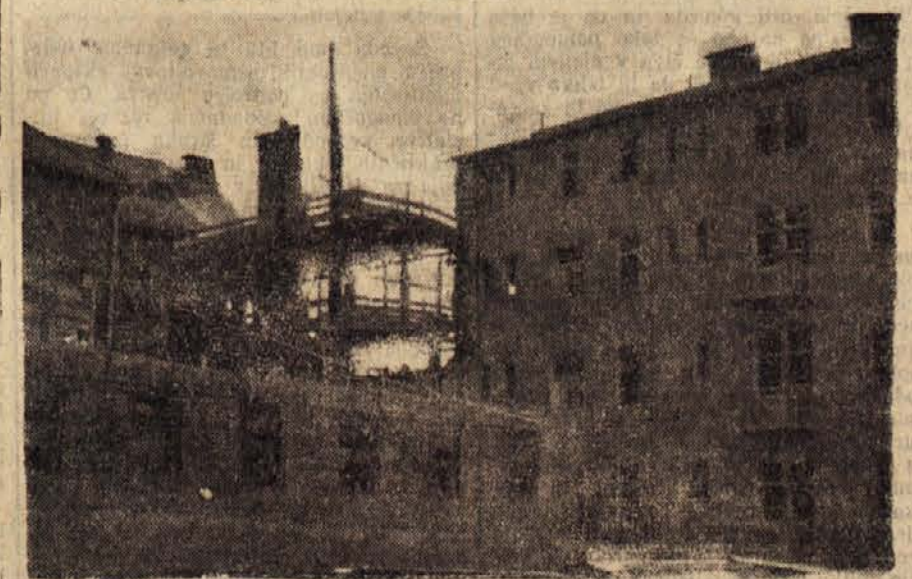
Na gradbišču hidrocentrale Vuzenica so že betonirali rečno dno

Graditelji hidrocentrale na Vuzenici so dosegli veliko zmago s tem, da so končali prvi del graditve hidrocentrale. V dolžini 160 m in 65 m širine so izkopali dno Drave in izvozili 42.000 m³ zemlje ter kamena in pripravili vse za začetek betoniranja. Kadar bodo v izkopani jami v prostoru, ki je ograjen z visokim zidom, dokončali betoniranje prvga večjega dela temelja in odtočnega polja bodoče hidrocentrale, bodo podrl težak betonski zid in spustili Dravo, da bo stekla po že zbetoniranem delu jame. Nato bodo na 85 m širokem dnu leve obale, po katerem sedaj teče reka, prav tako ogradili prostor in zgradili drugi del temeljev in odtočnega polja. Zatem se bo začela zadnja faza graditve ter montiranje naprav.

Graditelji hidrocentrale Vuzenica so opravili veliko delo. Bilo jih je 45% od planiranega števila, pa vendar so ob dobri organizaciji del, ki jo je spopolnil inž. Boris Pipan, nadomestili vse pomanjkanje in zmagali. Ko so gradili zaščitni zid, je Drava trikrat preplavila betonske ograde, gradbišče in stroje. Letos so imele odločilno vlogo minerske brigade Franca Milošiča in Janeza Rupnika, ki so dan in noč vsakih šest ur prodirale vedno globlje in globlje v dno. Tesarska brigada Ivana Kamenška je gradila ogrodje male tovarne betona z zmogljivostjo 20 m³ na uro. Postavili so jo začasnno v jamo, dokler ne bodo zabetoni-

rali dna odtočnega polja in velikega jezusa, nato pa jo bodo demontirali.

Pri kopanju jame je tekmovalo sedem brigad. Tesarji so tekmovali pri postavljanju strehe za betonarno, armirca pri upogibanju železa za turbinski stolp.

Novi stanovanjski blok v Mariboru

Tesarji so med tekmovaljem dosegali povprečno normo za 409%, armirca 272 odstotkov, brigada mladincev pri izkopu 267%, minerske brigade Milošiča in Rupnika pa 265 do 309%. Te dni je Franca Milošič, vodja minerske brigade, proslavil izpolnitev svoje petletne naloge. Doslej je opravil blizu 10.000 norm, čeprav je bilo planirano za leto dni samo 1860 norm. Milošič se je obvezal, da bo do konca petletke opravil še 10.000 ur.

MILOVAN DJILAS

Problem šolstva v boju za socializem v naši deželi*

Naša dežela je napravila po vojni v prosveti in prosvetni politiki zelo velike korake naprej. Ti uspehi so očitni v vseh smereh in na slehernem koraku. Število vseh šol in učencev se je silno povečalo, odpri pa smo celo vrsto novih vrst šol, tako na področju znanosti, kakor tudi kulture. Lahko rečemo: naša dežela ima danes vse ali malodane vse vrste šol — čeprav mnoge izmed njih ne ustrezajo glede količine in kakovosti — ki jih imajo v katerikoli kulturno in ekonomsko razviti deželi. Tako je naša dežela dejansko postala glede izobrazbe svojih državljanov neodvisna od tujine, kar pa hkrati seveda ne pomeni, da ji ni treba pošiljati kadrov na specializacijo in na posamezne specialne vede v dežele, kjer sta tehnika in znanost na višji stopnji.

Prav tako veliko, toda še pomembnejšo preobrazbo je doživelo naše šolstvo v ideološkem pogledu tako glede smeri v pouku in znanosti, kakor tudi glede ideološke in politične prevzgoje učnih kadrov. Bilo bi seveda smešno trditi, da se je naše šolstvo v vsem ter v vseh konkretnih podrobnostih in primerih temeljito spremenilo. To je bilo kratko in malo nemogoče tudi zato, ker je za spremembo človeškega mišljenja, v katerem so se nakopičili vsakršni nazori iz prejšnjih dob, potrebno dolgo obdobje idejne borbe in metodnega vzgojnega dela.

Razen tega pa ne gre zgolj za vzgojitelje, učne programe, učbenike in pomožno literaturo, marveč tudi za to, kako vzgajati. Problem izobrazbe in vzgoje lahko pravilno rešimo samo v nenehni idejni borbi, v nenehnem delu z uporabo novih vzgojnih metod in pripomočkov. To je splošno načelo. Njegova uporaba pa je v tej fazi razvoja najtežje povezana tudi z borbo za postopno in kar najhitrejšo likvidacijo ostankov idealizma v izobrazbi in vzgoji ter v osvajanju znanstvene, materialistične osnove izobrazbe in vzgoje.

Boj za spremembo človeške zavesti sicer lahko planiramo glede učnih programov, števila in vrst šol in kadrov. Spremembe same človeške zavesti pa ne moremo doseči z nobenimi administrativnimi ukrepi, niti ne moremo določiti nekih rokov. To je dejansko nenehni proces, ki se navezadnje rešuje z odstranjevanjem protislovnih med proizvajalnimi silami in proizvodnimi odnosi. Čim bolj pa socializem napreduje in se krepi, tem manj mora biti administrativni ukrepi v teh vprašanjih. Administrativni ukrepi (cenzura, vsakovrstne prepovedi itd.) so ukrepi proletariata proti reakciji in kontrarevoluciji. In takšni morajo biti in ostati samo proti njima. Ti ukrepi pa ne smejo biti hkrati ukrepi proti tisti borbi mišljenja, ki se razvija na podlagi in na liniji nadaljnega napredka socializma, na liniji odkrivanja novih oblik življenja v socializmu, novih metod za razvijanje tega življenja. Administrativni aparat si v socializmu ne more prilastiti ideološkega monopola, ne da bi hkrati kršil načela socialistične demokracije, ne da bi hkrati zavril iniciativo množice in zajezil razmah zdrave idejne borbe med etarim, preživelim, in novim, ki nastaja na podlagi nadaljnega razvoja proizvajalnih sil in novih družbenih odnosov. Res, v zgodovini socialističnega gibanja, točneje v Sovjetski zvezi, so imeli takšno planiranje (da bi v določenem roku izpremenili človeško mišljenje in izruvali iz zavesti ljudi ostanke starih nazorov). Toda zgodovinska praksa je pokazala, da takšni planiranci niso imeli prav in da takšni planiranci in metode niso rodili pričakovanih sadov, med drugim tudi zato ne, ker jih ni spremljal nadaljnji razvoj socialistične demokracije, ker so razmah idejne borbe zavirale monopolistične ideološke težnje administrativnega aparata.

Glede politične in idejne preobrazbe šolstva smo nedvomno dosegli tole: večina učnega kadra, od osnovnih šol do univerz, je čestno, pošteno in ustvarjalno prizadeva — po svoji moči in sposobnosti — da bi nove rodove kar najbolje izobrazil in vzgojila, da bi utrdila našo socialistično državo in okrepila našo socialistično graditve. Kar zadeva učne načrte in programe ter učbenike v celoti, se je spremenila njihova idejnost z vnašanjem novih materialističnih idej. In dalje: v naših šolah, vzeti v celoti — tako v osnovnih kakor tudi v najvišjih — je zavladal nov duh, duh borbe za zmago novih idej, za interpretacijo znanosti v duhu dialektičnega in zgodovinskega materializma.

Sedanja borba naše Partije in naše dežele proti sodobnemu revizionizmu ni oslabila, marveč nasprotno, okrepila je tudi v naših šolah idejno borbo za pravilno in dosledno uporabo dialektičnega in zgodovinskega materializma, za krepitev in hitri razvoj naše socialistične domovine. Že zdaj lahko rečemo, da se je ta boj razvil zelo na široko in globoko, da je zdrnil nove sile in razgibal ustvarjalno misel ter ustvarjalne sile na vseh področjih. Marksisti in sploh napredni ljudje naše dežele se počutijo, kakor da je počel led, ki jim je oklepal razpud, ne da bi sami to vedeli. V tem epopaju, v tem boju za obrambo temeljev marksizma-leninizma, sta se marksistični misel in idejna borba v naši deželi dejansko dvignili že na mnogo višjo stopnjo, kakor sta bili prej. Tudi v šoli postaja našim ljudem očitno, da se lahko naša dežela razveta ter svoji vzgledom pomaga tudi drugim narodom pri nadaljnjem razvoju socializma, samo če bo na vseh področjih smelo in neustrašeno napredovala, če se bo otresla etarokopitnih in okamenelih oblik in nazorov, če se bo dosledno in brez omanho-

vanja borila za socializem, za vsestranski razcvet znanosti in kulture, za uporabo dialektičnega in zgodovinskega materializma v njih.

Čeprav pa smo dosegli v šolstvu v vseh smereh velike uspehe, imamo — tudi v vseh smereh — tudi zelo velike pomanjkljivosti. Naše šolstvo je doseglo določeno organizacijsko in idejno stopnjo razvoja, ki bi jo lahko označili takole: število in vrste šol so se razvile in razmahale, glede smeri v pouku je nastal velik preobrat, toda v tej fazi pogrešamo jasno zgrajeno stališče v vprašanju sistema pouka v celoti, v vprašanju koordinacije dela vseh činiteljev (prosvetnih ustanov, množičnih organizacij in družine), da bi dosegli enotnost v vzgoji (šolsko, pedagoško, moralno, politično, kulturno itd.), v vprašanju organizacijskih oblik in vodstvenih metod, v vprašanju enotne — v najširšem pomenu te besede — smeri v pouku in učnih programih. Ta dejstva kažejo, da moramo prav v tej smeri, v smeri graditve učnega sistema in določanja osnovnih organizacijskih in idejnih načel začrtati jasna stališča in splošne naloge, tako posebej za Partijo, kakor tudi za druge množične organizacije in za sam državni aparat.

I

Vprašati se moramo: kakšno bode naša izhodišča pri določanju smeri nadaljnega razvoja našega šolstva? Kakšna je objektivna zgodovinska podlaga, ki naj bo naše izhodišče pri določanju naše linije v šolstvu?

Te objektivne zgodovinske podlage so: ljudska revolucija, graditev socializma, prejšnje in podedovane pozitivne pridobitve v šolstvu, prosveti in kulturi na splošno.

Ljudska revolucija je — kakor vemo — temeljito spremenila politične in družbene odnose v naši deželi. Te spremembe so neogibno zajele tudi šolstvo tako glede samega sistema šolstva, načina šolanja in vključevanja delovnih množic v šole, kakor tudi glede politične in idejne smeri pouka, učnih načrtov in programov ter znanosti in kulture na splošno. Pa ne samo to: Ljudska revolucija je bila tako velik dogodek tako velikega vsestranskega prelomnega pomena za naše narode, da je postala temelj graditve vsega našega družbenega in državnega življenja, temelj nadaljnega razvoja naših narodov. Nikoli ne smemo pozabiti, da smo ljudsko revolucijo uresničevali in uresničili na podlagi uporabe teorije zgodovinskega materializma, na podlagi nauka marksizma-leninizma. Marksizem-leninizem je bil in ostal idejni temelj naše revolucije in vsega našega razvoja. Temelji revolucije: socialistična demokracija, graditev družbe brez izkoriščancev in izkoriščevalcev, politična in dejanska enakopravnost narodov, so postali hrbenice vse naše aktivnosti, družbene, politične in idejne. To je bil tak epohalni dogodek v zgodovini naših narodov, da lahko mirno rečemo, da je zaključil dolgo fazo njihove predzgodovine — zgodovine narodov, ki hočejo postati svobodni in se naposled povzpeli v vrste enakopravnih, razvitih narodov. Mirno lahko rečemo, da je bil to začetek nove faze, faze njihove prave zgodovine, zgodovine narodov, ki si sami gospodarijo v bratski enakopravni skupnosti in grade družbo svobodnih ljudi.

Naše šolstvo, kakor tudi vsaka druga naša aktivnost mora neogibno izhajati iz ljudske revolucije: iz teoretskih temeljev in načel, s katerimi je ljudska revolucija zmagala, in iz njenih pridobitev. Omalovaževati ta temelj bi pomenilo izgubiti orientacijo, ločiti se od ljudstva, od njegovih dejanskih težanj in naporov, ki jih je izrazilo v potokih zavestno in prostovoljno prelite krvi.

Graditev socializma v naši deželi — za katero se zdaj z neposnim poletom in zavestjo bore naše ljudske množice in ki zagotavlja in razvija pridobitve ljudske revolucije, brez katere bi ostala le-ta dejansko samo herojsko dejanje borbe za svobodo, ne bila pa bi zgodovinski prelom v življenju naših narodov in naše dežele — je tudi eden izmed temeljev, ki mora biti izhodišče šolstva v nadaljnjem razvoju. Ne gre zgolj za to, da nam socialistična graditve — drugače rečeno: industrializacija v naših družbenih odnosih — nalaga potrebo, da zgradimo mnogo vdanih in dobro kvalificiranih kadrov; ne gre niti zgolj za to, da bi morali v skladu z vso demokratičnostjo našega družbenega življenja omogočiti najširšim delovnim množicam, da bi se šolale in neovirano vzpenjale od najnižjih do najvišjih stopnic omike; gre predvsem za to, da s socialistično graditvijo spreminjamo samo bitnost, samo bistvo dosedanjega življenja naših narodov, in da moramo v zvezi s tem dati šolstvu določeno vlogo tako v organizacijskem kakor tudi v pogledu števila in kakovosti kadrov ter v pogledu duha njihove izobrazbe in vzgoje.

Zgraditev socializma v naši deželi bo odpravila sleherni izkoriščanje človeka, v nadaljnjem razvoju naše socialistične demokracije pa bo povzročila, da bodo čedalje bolj odveč vsi tisti ukrepi pritiska, ki so na pohodu iz kapitalizma v socializem neogibni.

Izhodišče našega šolstva v njegovem razvoju mora torej biti dejstvo, da se naša dežela socialistično preobrazila, da je ta preobrazba hitrejša in temeljitejša po rezultatih, ki jih bo neogibno rodila, kakor doslej v kateri koli drugi socialistični deželi.

Naše izhodišče v naši politiki glede šolstva mora biti torej dejstvo, da kapitalistični elementi nenehno slabše navzile obupnim poskušom političnega in gospodar-

skega odpora in da se nepretrgoma poglablja socialistična demokracija. Graditev socializma mora pri nas neogibno privedi ne le do likvidacije kapitalističnih elementov, marveč tudi do zmanjšanja vloge birokracije, do nadaljnje razširitve vloge in iniciative množice. Pozneje bi v socialističnem razvoju neogibno začeli zaostajati, če bi likvidacije kapitalističnih odnosov ne spremljali nenehni napori za razvijanje in krepitev socialistične demokracije, za razvijanje in krepitev samoupravljanja ljudstva.

Ta načela in te perspektive moramo zdaj še imeti pred očmi, kadar govorimo o naših nalogah v šolstvu. Skratka: naše šolstvo mora prevzemati duh borbe za zgraditev socializma, povezano mora biti z naporom vsega ljudstva, da bomo čim učinkoviteje in čimprej dosegli družbeno ureditev, v kateri ne bo izkoriščanih in izkoriščevalcev. Naše šolstvo mora biti šolstvo čedalje globlje in čedalje širše socialistične demokracije.

Ko prihajamo do tega sklepa, stopa hkrati v ospredje tudi problem, kako izraziti v našem šolstvu tisto specifično, posebno, originalno, tisto, kar je tudi dalo specifične, posebne, originalne oblike ljudski revoluciji in socialistični graditvi in kar mora temeljiti na originalnosti le-teh in izvirati iz nje. Doktrinarno govore, da je na svetu samo en socializem. Pri tem mislijo na dve: enotnost, istovetnost oblike in enotnost vodstva, boljše rečeno: priznavanje vodilne vloge vodstva ene dežele. Dialektika in socializem pa po svojem bistvu nasprotujeta takšni enotnosti, ker je v bistvu sama stvarnost raznovrstnost. Splošna zakonitost dogajanja se kaže in uresničuje preko posameznega, posebnega, specifičnega. Odpraviti posebno in specifično pomeni skušati zavreti zakonitost gibanja samega materialnega sveta. V družbenih odnosih se lahko to posreži samo začasno, naposled pa vzame življenje, kar je njegovga, in podre vse ovire. V tem je nepremagljiva sila, za socialistično gibanje pa tudi pomen posebnosti. Razen tega socializem ni rezultat naporov delavskega razreda in ljudstva samo ene dežele. Socializem lahko zmaga na vsem svetu samo z naporom vseh narodov in vseh dežel, ki prihajajo do veljave v najrazličnejših oblikah, v skokih, v izjemnih naporih in izjemnih eksplozijah — kakršni so pač čas in pogoji — zdaj tega, zdaj onega naroda. Vse dežele pridejo v socializem, prišle pa bodo po najrazličnejših potih in v najrazličnejših oblikah, kakršni so pač v posameznih deželah zgodovinski pogoji preobrata k socializmu. Misliti si socializem v vseh deželah kot enoličen in tipiziran proces ne pomeni nič drugega, kakor zavirati njegov tempo in možnosti posameznih dežel v boju za socializem, s tem pa tudi možnosti in razmah svetovne borbe za socializem in demokracijo.

Naša dežela nedvomno potrjuje pravilnost tega Marxovega in Leninovega odkritja zakonitosti v razvoju socializma. Gre torej za to, da na skupni poti vseh narodov v socializem storimo svojo dolžnost, da prispevamo svoj delež in vložimo s svojimi oblikami razvoja v splošno zakladnico človeštva tisti obolov, o katerem je govoril Lenin.

To pomeni: naše šolstvo, ki ga na splošno prevzemata duh in ideje socializma, je prežeto z njima na konkreten, svoj, originalen način, ki temelji na zgodovinskem razvoju naše dežele, na njenih pogojih, tako zgodovinskih, gospodarskih in kulturnih, kakor tudi notranjih in zunanjih. To pomeni: naše šolstvo si mora neogibno osvajati sodobne, duhovne in materialne pridobitve drugih narodov, toda tako, da bo to vzpodbuda, ne pa coka za njegov lastni napredek.

Naposled, v zvezi z zgoraj rečenim, naše šolstvo v svojem razvoju ne sme in ne more zanemarjati idejne dediščine iz prejšnjih bojev za demokratično in napredno šolo in podedovanih določenih oblik izobrazbe in vzgoje, če hoče napredovati. Če se moramo v ideološkem pogledu neizprosno in vztrajno boriti za zmago dialektičnega in zgodovinskega materializma na vseh področjih — pri tem pa seveda imeti pred očmi vso zaostanost, postopnost in dolgotrajnost tega procesa — bi bilo popolnoma napačno misliti, da je ves podedovani šolski sistem, vsa pedagoška metoda iz preteklosti zanič in da ga je treba popolnoma zavreči. Mi smo to vedeli že prej in tako smo — kljub posameznim patenjem — dejansko tudi delali. Ne kaže pa važnosti tega vprašanja kar naprej poudarjati. Vedeti moramo, da se zgodovina z nami ni niti začela, niti končala, in da je naša doba — pa naj bo še tako pomembna in prelomna — samo člen v njenem gibanju. Ne mislim reči, da bi lahko vzeli iz preteklosti kar koli, kar ne bi zahtevalo, da se nadalje kritično razvija. Imamo pa pedagoško tradicijo, ki ni ne majhna, ne brezpomembna, in tudi nanjo se moramo nasloniti.

Imamo ne le svojo junaško zgodovino, marveč tudi zgodovino svojega šolstva, celo vrsto stopenj, ki jih ima za seboj, celo vrsto pridobitev, ki jih je dosegla med progresivnim razvojem. Vzemimo samo tole dejstvo: ali hočemo glede demokracije šolstva — in sicer ne le glede sodelovanja množice, marveč tudi glede notranjih odnosov v njem — prekiniti buržoazno-demokratične pridobitve, ali pa bomo ubrali pot birokratiziranja, ali bomo krojili sistem šolstva in pouka po enem kopitu? To je nedvomno eden izmed osnovnih problemov, ki stoje pred nami. Čeprav je nesporno, da morajo oblike naše socialistične demokracije iti — in da so že zdavnaj, takoj v začetku — stopala neprimerno dalje, glob-

lje in pogumneje, kakor oblike buržoazne demokracije v obdobju, ko je imela le-ta v boju proti feudalizmu in absolutizmu napredno vlogo, vendar se v šolstvu dogaja, da podedovani demokracizem ne le zastavlja, marveč tudi okrnjuje. Ali na primer vzemimo družbeno, kulturno in politično vlogo učiteljev in sploh prosvetnih delavcev v preteklosti. Nastane vprašanje: ali hočemo to vlogo dalje razviti na liniji naše borbe za socializem, ali pa hočemo iz prosvetnih delavcev napraviti uradnike za prosveto? Stališče Centralnega komiteja KPJ je bilo v tem pogledu vedno jasno in pravilno (govori tovariša Tita učiteljem in prosvetnim delavcem). To vella hkrati tudi za druge vodilne partijske organe. Ne mogli pa bi reči, da ni prihajalo in da — kljub temu — ne prihaja do znatnih odklonov in napak. Ali vzemimo vprašanje metodike pouka ter pedagoške prakse in teorije na splošno. Nastaja vprašanje: ali hočemo izbrisati tiste uspehe, ki so jih naši narodi že dosegli na liniji naprednega razvoja, ali pa nam bodo ti uspehi izhodišče? Vsi zdaj radi mnogo govore o sistem novem, kar je treba vnesti v šolo. Tudi jaz sem spregovoril nekaj besed o tem in sicer, menim, da prav o tistem, kar je novo in kar je treba nedvomno vnašati. Toda glede vzgojnih metod, glede pedagoške prakse, v marsičem pa tudi teorije, se moramo zavedati, da lahko damo zdaj samo osnovne idejne smernice (boj za uporabo dialektičnega in zgodovinskega materializma v znanosti, prosveti in kulturi, plus boj za zgraditev socializma v Jugoslaviji — dejansko je prvo nelokljivo od drugega) velike nadaljnje korake k razvoju pedagoške teorije pa lahko storimo samo na podlagi prakse tisoberih prosvetnih delavcev, njihove postopne idejne rasti v dolgi in vztrajni borbi za splošno idejno preobrazbo. Ni treba posebej poudarjati, da je ves ta boj najtesneje povezan z družbenimi spremembami in naraščanjem proizvajalnih sil, kar se — kakor vemo — razvija pri nas v zelo burnem in naglem tempu.

II

Kot zelo važno načelno vprašanje smeri v šolstvu se zastavlja: kaj hočemo doseči, kakšnega človeka bi radi zgradili? Vsem nam je očitno, da naj bo to socialistični človek, ki ljubi svojo domovino in spoštuje druge narode, da bode to državljani nove, socialistične Jugoslavije. To pomeni, da naj bo to človek bogatega notranjega življenja, fizično in moralno zdrav, krepak in čil.

Očitno tudi v tem pogledu nimamo vzorca, po katerem bi se lahko v vsem ravnali. Očitno moramo tudi v tem pogledu najti svoje oblike in metode, ki ustrezajo našim in splošnim človeškim ciljem v boju za socialistično graditev in socializem na splošno. Odkrivanje teh oblik pa ni ne hitro, ne lahko opravilo. Pa tudi odkriti in enkrat za vselej predpisati jih ne moremo iz pisarne, pa naj sede v le-teh še tako pametni ljudje.

Eno vsekakor drži: vzgajati moramo svobodne, socialistične ljudi, ljudi, ki smelo in pogumno mislijo in delajo, ki so razgledani in raznovrstni v nazorih, ne pa ljudi, katerih pamet je prikrojena na isti način. To pa očitno lahko dosežemo samo z borbo proti birokratičnim metodam, z borbo za pravilno vlogo zveznih in republiških ministrstev in državnih ustanov, ki mora biti predvsem v splošnem vodstvu, v odkrivanju oblik za neovirani idejni razvoj na temelju socialistične demokracije in borbe proti buržoazni dekadenci, na temelju širokega in smelega razvijanja iniciativ tako posameznih ustanov, kakor tudi posameznikov. Če je še vedno naša dolžnost, da celo administrativni ukrepi onemogočajo sleherni propagando, ki bi šla za tem, da se upostavi izkoriščanje človeka po človeku ali krši enakopravnost naših narodov, tedaj ni nič manj, če ne še večja naša dolžnost, da vsem tistim, ki se pošteno in zvesto bore za razcvet naše socialistične dežele, za napredek znanosti in kulture v naši deželi, za vzgojo človeka, o katerem smo govorili, z vsemi sredstvi in v vseh pogojih omogočimo, da bodo do kraja uveljavili svoje napore in svoje nazore, da bodo v svobodni izmenjavi mnenj, v preverjanju posameznih idej v praksi našli tiste neštete, najraznovrstnejše plodnosne oblike za nadaljnji razvoj. Nič namreč ni bolj nesmiselnega in za socializem nevarnega, kakor zaviranje iniciativ, uporaba izdelanih, birokratičnih šablon in administrativnih ukrepov na področju človeškega mišljenja.

Seveda smo bili in ostanemo neizprosni nasprotniki samovoljnega eksperimentiranja na področju šolstva. Če pa ne omogočimo svobodnega razvoja iniciativ, svobodne in široke izmenjave praktičnih izkušenj in nazorov na liniji boja za socializem v naši deželi, tedaj ni dvoma, da klavnega eksperimentiranja ne bomo odpravili, temveč bomo sami napravili, če ne najslabši, pa vsekakor slab eksperiment, toda ne v lokalnem, marveč v splošnem državnem obsegu. Glede tega nam bode nauk naša gospodarska politika in državna graditve, ki sta rodili bogate sadove prav zato, ker sta razvijali iniciativo v množicah ter pri nižjih in višjih voditeljih.

Boj proti buržoazni dekadenci in pokusom, da bi zamenjali resnično znanost in kulturo z nadomestki, boj proti reakcionarnim in kontrarevolucionarnim nazorom in metodam, ki prihajajo do izraza tako glede interpretacije posameznih vprašanj iz znanosti in kulture, kakor tudi v načinu vzgoje mladine, pa tudi na terenu vsakodnevnih političnih

borbe, tudi nujno zahteva, naj vlada v naših vrstah — naših v najširšem pomenu besede, t. j. v vrstah tistih, ki stoje v znanosti na materialističnih pozicijah, kakor tudi tistih, ki se bore za uresničenje programa naše Partije — neovirana iniciativa, da bo čimveč diskusije in izmenjave mnenj. Sami se moramo razvijati, napredovati, če hočemo kar najbolje in uspešneje premagovati svoje idejne nasprotnike, če hočemo osvoboditi množice nazorov, ki jim jih tako ali drugače vcepiljo ostanki reakcije in kontrarevolucije. Razvoja in napredka pa ne more biti brez idejne borbe, bolje rečeno: če nadaljnega razvoja proizvajalnih sil in sprememb v družbenih odnosih ne spremlja tudi ustrezna borba na področju človeškega mišljenja. Zato bi bilo napačno, če bi boj proti reakcionarnim nazorom, ki jih je povsod še mnogo in ki zavirajo naš razvoj, pojmovali kot izoliran proces, ločen od razvijanja nas samih, od razvijanja ustvarjalne iniciative v vseh smereh. Ne nazumeti tega problema tako bi pomenilo, da borbo proti vplivom reakcionarnih elementov v šolstvu prepuščamo zgolj aparatu ministrstev in državnemu aparatu na splošno, da ga postavljamo kot izključno njihovo nalogo, čeprav naj bodo te ustanove samo eden izmed členov v vsem tem velikanskem delu. Ta aparat tega dela očitno ne bi mogel do bro opraviti, ker so zanj potrebni zavestni napori in iniciativa tako množice delavcev na prosvetnem, kulturnem in sploh idejnem področju, kakor tudi Partije in množičnih organizacij.

Problem torej ni toliko v tem, kaj — kakšnega človeka — hočemo ustvariti, kolikor v uporabi metode, ki bodo to tudi res zagotovile. Vprašanje se nalodane popolnoma reducira na zgraditev elastičnega, vendar pa enotnega sistema šolanja, na način vodstva, na metode v vzgoji naših novih rodov in, naposled, na odnos Partije in države do prosvetnih ustanov in prosvetnih delavcev. To pomeni: naše metode naj bodo takšne, da bodo omogočile razmah idejne borbe, idejni razvoj, ki je edini lahko podlaga napredne vzgoje.

III

Naš sistem šolanja moramo še izpopoljevati, kajti zdaj še ni popolnoma zgrajena enotna celota. Popolnoma enotnega sistema šolanja še ne moremo ustvariti, pač pa lahko že zdaj storimo korak naprej.

Ko smo uvedli pri nas obvezno osemletno šolanje, smo ravnali nekoliko šablonsko, ker nismo upoštevali razvojne stopnje posameznih republik in posameznih krajev. Obvezno osemletno šolanje, ki najima pri nas znanost dal mladino, seveda pomeni, če vzamemo deželo v celoti, velik korak naprej v primeri s štiri letnim (v stari Jugoslaviji je bilo formalno razglašeno obvezno osemletno šolanje, dejansko pa ni bilo nič štiri letnega). Sedemletnega šolanja ni treba odpraviti, ker bi to pomenilo vrniti se nazaj, marveč je treba iz njega postopno preiti na obvezno osemletno šolanje. Tako bi postopno prešli tudi na malo maturo, ki bi se opravljala po štirih razredih gimnazije (oziramo končane osemletke) in ki je potrebna, nujna, če ne čemo znižati ravni — za prehod dijakov v višje gimnazije in srednje strokovne šole. Ta prehod bode postopen, v skladu z razvojem in stopnjo posameznih republik in krajev.

V prihodnjem šolskem letu je treba uvesti čistem obvezno osemletno izobrazbo. Razen tega je treba tam, kjer za zdaj zaradi pomanjkanja kadrov ali iz drugih vzrokov ni mogoče nadaljnje ustanavljanje osemletk, nadaljevati najmanj z dvema razredoma obvezno štiri letnega šolanja. V pouk za te razrede je treba poleg splošnih izobrazbenih predmetov vključiti v večji meri tudi prirodoslovne vede in upoštevati to, da bode ves učni program prilagojen gospodarskim potrebam kraja. Samo po sebi se razume, da je to prehodna oblika k obveznemu osemletnemu šolanju, da pa bi bilo zelo napačno, če bi jo zastavljali. Očitno je, da bomo takšne šole praviloma ustanavljali po vaseh. Nikoli pa ne smemo pozabiti, da je treba odpraviti — z naraščanjem kadrov in materialnih pogojev šolstva — sleherni razliko med šolo »na vaseh« in »v mestu«. Otrokom iz teh nadaljevalnih osnovnih šol je treba omogočiti nadaljnje šolanje, tako da bodo opravljali sprejemne izpite za ustrezne razrede.

Ves sistem bi bil torej takle: osem razredov obveznega šolanja z malo maturo, določeno število razredov (kakor je pač stroka) nižje strokovne ali umetniške šole, štirje razredi višje gimnazije z veliko maturo ali določeno število razredov (kakor je pač stroka) srednje strokovne ali umetniške šole; nadaljevanje osnovne šole (če težnjo preiti na osemletko) za otroke, ki iz raznih vzrokov ne morejo hoditi v nižje šole s programom, ki bi poglajljal in dalje razvijal njihovo pridobljeno splošno znanje in jih usposabljal za posamezne gospodarske panoge.

Treba je poudariti, da naj bodo srednje strokovne šole praviloma štiri letne in da je treba s erednjih strokovnih šol — po časovno določenih praktičnih — omogočiti prehod na visoke strokovne šole. Učiteljstva bi morala biti obvezno najmanj štiri letna, razen začasno v Bosni in Hercegovini ter v Makedoniji, kjer so potrebe glede učiteljskih kadrov največje.

Prav tako si je treba prizadevati, da bomo vse mladine — raznih strog, toda iste stopnje izobrazbe — zagotovili približno enako idejno in politično izobrazbo.

(Nadaljevanje sledi)

* Referat na III. plenarnem zasedanju Centralnega komiteja KPJ.

Pot slovenskega znanstvenika ki uživa svetovni sloves

Na čelu seznama nagradjenih znanstvenih in kulturnih delavcev, ki jih je nagradila zvezna vlada, beremo ime znanstvenika dr. Malska Samca, voditelja kemičnega inštituta na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti.

Obrnili smo se na znanstvenika, da nam odgovori na nekaj vprašanj, ki zanimajo tudi našo široko javnost v zvezi z znanstvenim delom.

Kako ste nastopili pot slovenskega znanstvenika?

»Rodi sem se kot sin zdravnika v Kamniku. V hiši je bila lekarna. Zato sem imel priliko, da sem se že kot deček začel zanimati za lekarniško kemijo. Posebej bi pa rad naglasil, da je imela velik vpliv na usmeritev moje življenjske poti pomoč znanega kamniškega zbiratelja etarin in umetnin Sadnikarja. Sadnikar je bil človek vsestranske izobrazbe ter širokega obzorja. Zavzel se je zame in mi omogočil, da sem si pridobil precej znanja iz kemije in fizike ter mi je vcepil ljubezen do znanosti. Pomagal mi je, da sem se naučil sestavljati mnogo pripomočkov, tako da sem eksperimentiral že v deški dobi, še preden sem se s fiziko in kemijo seznanil v šoli.

Tako sem se pozneje z ljubeznijo in zanimanjem na Dunaju vpisal za študij fizike, kemije in naravoslovnih ved. Najbolj pa me je zanimala kemija. Bil sem marljiv in spreten — ne da bi se hvalil — in moji učitelji so opazili, da sem dober dijak. Zato so me vzeli kot svojega pomočnika pri znanstvenih delih, še preden sem končal študije.

Znanstveno delo me je trajno zanimalo in želel sem doseči svoj cilj. Toda kot večina slovenskih študentov sem bil brez sredstev. Zato sem skušal dobiti namostitev na srednji šoli, tako da bi ob prostem času delal na kakšnem univerzitetnem inštitutu. Leta 1905 sem dobil službo kot suplent, toda kmalu sem se moral umakniti nekemu Nemcu. To je bilo zama hud gromni udarec. Vendar pa se mi je potem posrečilo na priporočilo mojih učiteljev dobiti asistentko mesto na dunajskem meteorološkem zavodu. Tam sem napravil delo o prozornosti atmosfere. V zvezi s tem sem se udeleževal poletov z balonom. (Takoj vam bo jasno, zakaj to omenjam.) O izledkih sem večkrat poročal v dunajski akademiji znanosti.

Pri enem poletu z balonom, ko sem dosegel zelo visoko višino, je balon zaneslo nad Alpe, kjer sem zelo težko priletal. Nisem pa mogel tega sporočiti na Dunaj. Toda zaradi tega poleta je dunajska javnost postala pozorna na aeronavta.

Ta vaš polet je torej zbudil mnogo več zanimanja kakor vaše mnogo pomembnejše znanstveno delo o prozornosti atmosfere?

Znanstvenik se je naemehnil in nadaljeval:

»Saj veste, kako je... Čez nekaj dni potem sem bil na Dunaju že znan. (To je bilo okrog leta 1908, za letnico pa ne jamčim.) Ljudje so se začeli zanimati, kdo je ta človek, pa so mi omogočili nadaljnjo znanstveno pot. Prejel sem državno štipendijo. Potem sem dobil stipenduro na Dunaju. Pozneje sem dobil profesorsko mesto na dunajski realki, tako da sem imel zagotovljeno skromno eksistenco.

Delal sem v biološkem poskusnem zavodu akademije znanosti in na zavodu za koloidno kemijo. Šef tega zavoda je bil prof. Pauli in smer njegovega raziskovanja je bila temelj za moje nadaljnje delo. Povečeval sem se raznim vprašanjem fiziološke kemije, dalje kemije beljakovin, potem pa sem se posvetil zlasti škrobu.

Kot učitelj nešteti naših mladih kemičnikov povejte, prosim, nekaj značilnosti iz svojega boja za kemični inštitut ljubljanske univerze.

»Leta 1919 sem prišel v Ljubljano kot redni profesor za kemijo. Delo brez inštituta seveda ni bilo mogoče. Zato pa sem poprijel tam, kjer je bilo sploh mo-

goče začeti. Uredili smo prostore za laboratorije v kleti realke. Na eni strani sem bil za to deležen velikega priznanja, na drugi strani pa hudih očitkov. Govorili so, da sem se zaril v provizorij in tako odložil graditev poslopja za inštitut. Na to moram odgovoriti. Brez adaptacije kleti bi ne imeli kemične šole in ne zdaj številnih kemičkov, ki delajo po vsej državi. Zelo mnogo se jih je izsolalo v Ljubljani in povečini z najboljšim uspe-

hom. Tudi zaradi novega poslopja je bilo mnogo zabavljanja. Težave so nastale zaradi tega, ker so si po prvotnem načrtu zamislili zgraditi velik blok na prostoru starega poslopja in ozki parceli med Askerčevu ulico ter rimskim zidom. Na majhni širini bi naj stala štiri krila. Potreba po poslopju kemičnega inštituta je bila največja, zato so ga začeli najprej graditi. Posledica je bila, da je bilo splošno poslopje precej ozko. Medtem so spremenili prvotni načrt bloka, tako da bi zgradili le tri krila. S tem je bilo več prostora tudi za poslopje inštituta, ki so ga potem razširili. Zaradi tega pa se je delo zavleklo. Ko je bil določen kredit za gradbena dela pred vojno, pa ni bilo mogoče zidati, sem ga nameraval uporabiti za instalacije in opreme inštituta. Rektor je odklonil predlog. Zato inštituta ni bilo mogoče opremiti.

Ali morete, prosim, kolikor mogoče poljudno opredeliti pomen svojega raziskovanja rastlinskih koloidov in škroba?

»Ko sem začel znanstveno delo na področju organske kemije, so bile metode klasične organske kemije, ki je doživela z E. Fischerjem svoj vrhunec, precej izčrpane. Čutil sem, da bo treba poiskati novih metod, ki bi dale izpodobenje in omogočile poglobiti se v organske probleme po drugih poteh. Tedaj sem mislil na učinek izžarevanja energije in elektrike. Stik s prof. Paulijem me je pa prepričal, da je razen teh fizikalnih čimteljev za ponašanje kompleksnih molekul odločilnega pomena tudi navzočnost posebnih atomov ali atomskih skupin. Preiskave s tega vidika so mi potem omogočile ugotoviti pomen fosforja in dušika v škrobu ter izdelati podlaga za opredelbo konstitucij škroba.

Način tega dela in izledki so zbudili največje zanimanje v mednarodni znanosti, od takrat, ko sem prvič predaval na nekem kongresu, sem etalno prejemal celo vrsto povabil za predavanja in diskusije v glavnih znanstvenih središčih po vsej Evropi, vabili pa so me tudi v Ameriko, na Japonsko itd.

Opišite, prosim, nekoliko svoja prizadevanja, da odkrijete način pridobivanja koka iz domačih premožev?

»Ko sem prišel z Dunaja v Jugoslavijo, sem sprevidel, da zelo malo vemo o naših naravnih zakladih. Glede na to, kje mi je bilo mogoče eksperimentiranje, sem se posvetil premožu. Najprej sem na-

pravil katastrofski pregled glavnih lastnosti iz vidika bitumenov, ki jih vrste premoža vsebujejo, in glede na pridobivanje tekočih goriv, in sicer tako po metodi Bergiusa za hidriranje in po metodi tiljanja (švelovanje po erbohrvatsko, destilacija, razgrevanje pri nekoliko nižji temperaturi). Tukaj sem napravil temeljno opazovanje, da se mnogi polkoksni pri čiščenju od mineralnih snovi ponašajo bistveno drugače kakor netiljani premoži. To opazovanje je bilo osnova za izdelavo recepta za pridobivanje metalurškega koka iz domačih premožev. Postopek je bil izdelan leta 1936, v začetku leta 1937 sem ga predložil pristojni ustanovi, leta 1938 pa je bil publiciran v glavnih listih.

Pri poskusih oplemenitve naših premožev je sodeloval med drugimi tudi Božo Popović, moj učenec. Po njegovem odhodu iz Ljubljane sva vsak zase študirala problem domačega koka. Popović se je posvetil zlasti poskusom v industrijskem obsegu. Po osvojitvi sva se združila z delom pri tem problemu, ki je zdaj uspešno rešen.

Kaj pomeni rešitev tega vprašanja?

»V zadnjih letih je čedalje večje vpraševanje po metalurškem koksu. Poprej so koks dajale le države, ki so imele za njegovo pridobivanje primeren premož. Odkar se je povečala potrošnja, so nekatere države — omeniti je treba zlasti Českoslovaško in Poljsko — začele pridobivati koks tudi iz neprimernih premožev in pogosto so pošiljale škandaloznega, zlasti svojim prijateljem Jugoslavom. Vprašanje pridobivanja koka iz rjavega premoža ali manj vrednih premožev doslej ni bilo znanstveno obdelano v drugih državah. Zato je bilo pri nas rešeno prvič. Zdej se za njegovo rešitev zanimajo že v mnogih državah. V eksperimentih smo dali odgovor na vprašanje, kaj je bistveno za koksiranje. Koks že pridobivamo po naši metodi, tako da nam ga ne bo treba več uvažati.

Dr. Pavle Savić, profesor beograjske univerze

Raziskovanje fizike, geofizike, astrofizike, astronomije in kemije je pokazalo, da je ves materialni svet sestavljen iz atomov. Iz njih se ustvarja atomska energija, ki je edini izvor svetlobne energije. Ta atomska energija je bila predmet neštivilnih znanstvenih raziskovanj v poslednjih petnajstih letih. Najslavnejši fiziki so se bavili s problemi atomske energije. S tem problemom se je bavil tudi naš znanstvenik Pavle Savić, profesor beograjske univerze.

Kot petindvajsetletni asistent beograjske univerze je pred petnajstimi leti prišel delati v inštitutu za radij v Parizu kot sodelavec slavne znanstvenice Irene Juliot Curie, ki je nadaljevala delo svojih slavnih staršev. V tistem, napornem znanstvenem delu so mu minevala leta; neprestani eksperimenti, številna merjenja, številke, so izpolnjevala njegova leta v Parizu. In končno je uspel. Ime bivšega asistenta beograjske univerze, sodelavca inštituta, je postalo slavno. V poročilu francoske akademije znanosti je med drugimi znanstvenimi deli objavljeno tudi skupno delo Irene Juliot Curie in Pavla Savića.

Več desetletij so največji fiziki sveta poizkušali razbiti atomsko jedro urana. Poizkusi italijanskih, francoskih in nemških fizikov so pokazali, da se atomovo jedro da razbiti. A vse njihove analize so se le približale končnemu uspehu. Šele v poročilu francoske akademije znanosti je bilo 1938. leta objavljeno, da je Ireni Juliot Curie in njenemu sodelavcu Pavlu Saviću uspelo eksperiment izvesti do kraja. Z njim sta dokazala, da se da razbiti jedro atoma urana na jedra drugih lažjih elementov. Eksperiment je pokazal, da se ob razbijanju atomskega jedra urana na njegove sestavne dele razvija ogromna količina energije — to je atomska energija.

Pred zborom zadrušnikov v Ljubljani

Delegat iz KOZ Vič je tudi Zvone Smerkolj

Za zbor zadrušnikov, ki bo v soboto in nedeljo, so kmetijske obdelovalne zadruge izbrale svoje delegate. V Ljubljani mestu so od vseh 16 KOZ, kolikor jih je sedaj, izbrali za ta zbor 35 najboljših zadrušnikov za delegate, med katerimi je tudi pet zadrušnikov.

Iz kmetijske obdelovalne zadruge Vič pri Ljubljani so izbrali tri delegate. Med njimi je tudi tajnik KOZ Vič, tov. Zvone Smerkolj. Prav nič čudnega ni, da so izbrali zadrušnika njega. Ne samo, da je bil med prvimi na Viču, ki je kot kmečki sin navduševal druge za ustanovitev KOZ, marveč tudi danes dela z vsemi silami za razširitev in učvrstitev zadruge. Sam pravi, da je treba imeti vsaj še nekaj časa železno voljo, da bo tudi viška KOZ — seveda na podlagi pravilne organizacije in razdelitve dela, pravičnega planiranja — postala pravi socialistični obrat, od katerega bodo imeli člani zadruge in vsa skupnost korist. Neposredno korist pa bo imelo mesto Ljubljana, katerega bo viška KOZ že v letošnji pomladi zalagala z zgodnjo zelenjavo in ranim krompirjem. Rvanov Zvone, kakor mu pravijo po domače, ima precejšnje zasluge za dosežanje uspeha zadruge.

Člani kmetijskih obdelovalnih zadrug na letnem dopustu

V Dubrovniku je bila na dopustu skupina nad sto kmetov-članov kmetijskih obdelovalnih zadrug iz okolice Sombora in Subotice. Kot marljivi zadrušniki so dobili letni dopust na stroške obdelovalnih zadrug. Dopustniki so stanovali v hotelu »Imperial«, enem najlepših turističnih poslopj. Pod vodstvom strokovnih voditeljev so si kmetije-zadrušniki ogledali vse kulturne in zgodovinske znamenitosti mesta ter obiskali znane turistične in izletniške kraje v okolici Dubrovnika.

Vedno in povsod pomaga z navetli in kaže pot drugim, čeprav je v zadruzi. Razen določenih površin za zgodnje pomladanske pridelke so na njegovo iniciativno pričetli postavljati tople grede.

Zvone rad pove, kako je viška zadruge »prišla« do traktorja. »Še takrat,« pripoveduje, »ko smo iz Brezice pripeljali kup traktorju podobnega železja, mnogi zadrušniki niso verjeli v uspeh. Skoraj posmehevali so se poizkusom in so raje orali s konji. Jas in še nekateri zadrušniki pa smo bili neprestano za petami mehaniku, ki je popravljal traktor. Potem pa? Polovico jesenske setve smo opravili s traktorjem, 20 ha travnikov pa smo spremenili v njive. In še zimsko praho smo z našim traktorjem, kolikor se je dalo, opravili. No, da smo pa lahko pričeli orati s traktorjem, smo morali prejšnjih 400 majhnih parcel, kolikor jih je bilo ob ustanovitvi, združiti. In tako imamo danes že 250 večjih skupnih parcel.

Tovariš Smerkolj je bil tudi prvi pobornik za to, da se dvigne živinoreja v zadruzi. Predlagal je gradnjo silosa za krmo in ga je tudi pomagal graditi. Razen tega silosa, ki ima prostora za 94 m³ krme, imajo v planu za leto 1950 še tri silosne jame. Na sedmi seji upravnega odbora KOZ Vič je predlagal tov. Smerkolj tudi zgraditev moderne kokošnjaka za preko 300 kokoši. Tudi to bodo v letošnjem letu uresničili, saj imajo pripravljene že material in kredite.

Delegat za zbor zadrušnikov tovariš Smerkolj pa svojo prizadevnost kaže vedno tudi v svoji spretnosti. Predvsem njegova zasluga je, da je KOZ Vič že sedaj sklenila pogodbo s posameznimi odkupnimi podjetji za odkup pridelkov. Razen pisarniškega dela v KOZ, ki ga opravlja kot tajnik obdelovalne zadruge, je tudi najboljši organizator dela v zadruzi. S 1. januarjem dalje bo v viški zadruzi vse delo normirano, kar je bila prav do sedaj ena največjih pomanjkljivosti.

Tov. Smerkolj pa ni samo dober organizator, temveč se neprestano pogloblja tudi v strokovno literaturo. Za to ima sicer že precej podlage, ker je napravil kmetijsko šolo na Grmu, vendar najde tudi danes, kljub precejšnjemu delu v KOZ in kot poslovođa v splošni kmetijski zadruzi, še toliko časa, da proučuje strokovno literaturo.

Viški zadrušniki bodo lahko dosegli še veliko uspeha, saj imajo za to vse potrebne pogoje. Predvsem pa bodo morali vložiti več truda v pravo socialistično organizacijo dela in še bolj poglobiti demokratičnost v zadruzi.

Tudi traktorist Martin Kump bo prišel na zbor zadrušnikov

Na zbor zadrušnikov bo šlo iz radgoneskega okraja okrog 40 delegatov, med katerimi je tudi 24-letni zadrušnik, traktorist Martin Kump iz kmetijske obdelovalne zadruge Apače. Njegovo delo je mnogo koristilo razvoju zadrušništva v Apaški kotlini.

Leta 1946 je prišel kot kolonist v Kramarovec v Prekmurju. Ker pa tu niso imeli zadruge, za katero se je navduševal, je odšel v Apače, kjer je bil med ustanovitelji sedanje obdelovalne zadruge »Eduarda Kardelja«. Kmalu je postal brigadir poljedelske brigade. Po dovršenem traktorskem tečaju v Mariboru in v Laškem se je vrstil med najboljše traktoriste v Apaški kotlini. Čeprav mlad in novinec v traktorskem delu je izvedel polno in jesensko oranje ter praho bres defekta, s čimer je največ pripomogel, da je bila setev pravočasno izvršena. Ko je dokončal delo v domači zadruzi, je šel pomagat tudi drugim.

V NOV je odšel že leta 1942 kot 16-letni fant in je član KP. Zaradi doseženih uspehov v socialističnem sektorju kmetijstva je bil odlikovan z medaljo za zasluge za narod. I. K.

Z dobrimi proizvodnimi plani stopamo v novo leto

V okraju Murska Sobota se pripravljajo zadrušniki na bodoče naloge z vso resnostjo, kar se odraža na konferencah in zaključnih zadrušnih sestankih.

»Kakor si boš postal, tako boš spal,« pravi ljudski pregovor! Tega se zavedajo po večini vse mlade zadruge in ekonomije murskosoboškega okraja, ko stoje pred zaključnimi obračuni in bilancami prvega poslovnega leta. Bilance niso povsod enake in prikazujejo kaj različno sliko. Mnogo boljši finančni položaj izkazujejo one zadruge, ki so pravilno pristopile k delu že v začetku leta. Te zadruge so si utrdile organizacijske oblike, kar se danes pozna tudi pri sami gospodarski moči odkupov odnosno obvezne oddaje državi. To velja predvsem za zadruge Plesnik Nastje, Tesanovec, delno Puconci in pa zadruge ekonomije v Domajnih in Krascih. Poglejmo v kakšnem stanju je bila najboljša zadruza Plesnik Nastje v začetku poslovnega leta: V zatohlih hlevih je mukalo nekaj repov živali, svinje skoraj nobene, zemlja zapuščenca in negnojena. Z dobro organizacijo dela pa se je do konca leta temeljito izboljšala situacija. Oddali so razen drugih pridelkov 15 vagonov krompirja, v hlevih rede nad 100 glav goveje živine in večje število svinj. Razen dela v proizvodnji pa niso pozabili kapitalne gradnje. Danes pa goveja živina skoncentrirana v novih modernih hlevih in je preskrbljena s tečno silažo iz treh velikih silosov, ki so jih ob hlevih zgradili zadrušniki. Kljub kapitalni gradnji in pa ostalim težavam, ki jih je bilo v tej zadruzi veliko, računajo storili dan na 120 din. Danes ni bojazni med Kramarovskimi zadrušniki, kakšen bo jutrišnji dan...

Stanje pa je dobro tudi v nekaterih novih zadrugah, ki so kljub raznim pomanjkljivostim in napakam zavzele pravilno stališče pri organizaciji dela, kar se je odražalo v sami proizvodnji. Nepovoljna pa je situacija v onih zadrugah in ekonomijah, kjer so se vrinili v upravne odbore špekulantske nasirojeni ljudje, ki so prikrivali zadružno pravila po svoje, v kolikor jim tega niso preprečevali okrajni forumi. To njihovo delo se je odražalo v zaviranju organizacijskih oblik dela kakor pomanjkljivi evidenci, malomarnem odnosu do sestankov, nepravilni ocenitvi učinka dela itd. Mirno lahko rečemo, da te zadruge še danes ne predstavljajo pravih oblik zadrušništva na vaseh. Ne sme se pa reči, da v teh zadrugah ni zadrušnikov, ki pravilno gledajo na zadružno življenje, na sam razvoj zadruge. Le da stoje ti ljudje več ali manj na strani ter se ne poglobljajo v kontrolo upravnih organov. Tako stanje je bilo vzrok, da so nekatere zadruge skrenile s pravilne poti, kar se je odražalo v špekulantskem poslovanju. Ne moremo se sprizniti z dej-

stvom, da so dali v KOZ Krplivnik bone prvenstvo onim, ki so vložili večje ali manjše površine zemlje v zadruge, dočim so ostali zadrušniki dobili le miloščino. Tudi to ni po zadrušnih načelih, ako zadrušnik Mikola v KOZ G. Petrovič redi na ohišnici dve kravi in nedovoljeno število svinj in da ima na svoji ohišnici hlapec, katerega je nagovoril, naj ne vstopi v zadruge. To so navidez majhne špekulacije, a vendar govore, da bo treba na bližajočih se običnih zborih temeljito pregledati zadruške vrste in če je treba, tudi pomesti z gotovimi ljudmi.

Take in podobne napake in špekulacije se danes odkrivajo v podnih zadrugah in ekonomijah, ko zadrušniki stoje pred zaključnimi obračuni. Vendar bi se motil, kdor bi dejal, da se zadruge v letošnjem letu niso okrepile. Ene bolj, druge manj, kakor so pa pristopali k delu upravni odbori.

V RASTLINSKO PROIZVODNO VEC MEHANIZIRANEGA DELA

Letošnja rastlinska proizvodnja ne kaže posebnih uspehov, vendar je dejstvo, da so na splošno pridelali zadrušniki najmanj toliko kot privatna posestva. Tako so bili doseženi izredno lepi rezultati pri donosu krompirja, ki je dosegel ponekod nad 30 ton na ha, nadalje pri pšenici, koruzi, sončnicah, sladkorni in krmini pesi, kakor pri ostalih kulturah. Med ekonomijami sta se posebno dvignili Krasci in Domajinci. Ako na splošno v rastlinski proizvodnji pregledamo proizvodne stroške posameznih kultur z ozirom na teren in kulture zemlje, dobimo kaj različne številke na ha površine gotove kulture. Kako pride do te-

ga? Odgovor je enostaven! Poedine zadruge, ki so pravilno razumele možnost intenzivnega gospodarstva, so skomisarile majhne razdrobljene parcele in začele s strojnimi načinom dela. Kakšni so danes rezultati? Prednost mehaniziranega dela se je pokazala v sprostitvi delovne sile, ki so jo nadomestili stroji. Ker pa se je s strojnimi delom povenila proizvodnja, je jasno, zakaj pride danes pri isti proizvodnji gotovih kultur v zadruge od različnih storilnih dnevo. V zadrugah, kjer so zadrušniki ohranili stari način dela, se je na majhnih razdrobljenih parcelah izgubljala delovna sila, ki bi se lahko s pridom uporabila pri drugih delah. Mnogo pa je vplivalo na samo proizvodnjo obdelava zemlje in pa gnojenje, ki se je izvajalo kaj različno. Dočim so nekatere zadruge pravilno pristopile k gnojenju njiv, so nekatere zadrušniki vzeli stvar po svoje. Tako je zadrušnik Jablanovec iz Bakovec mislil, da je dovolj, ako zadružno njive pognoje ptički, dočim je na svojo ohišnico odpeljal 17 kmečkih voz gnoja, seveda od zadruške živine. Kaj bodo rekli Bakovski zadrušniki k temu, pa je drugo vprašanje. ?? Opaziti je pa bilo tudi primere špekulacij pri mlavi belih žit. Tako so si nekateri zadrušniki prilastili razen določene količine še kakšno vrečo žita na račun zadrušnih kovič, ki jih v resnici ni. Seveda so za to krivi predvsem upravni odbori, ki niso aktivno posegali v take napake in špekulacije. Danes te zadruge nekako negotovo listajo po svojih papirjih in nevoščljivo gledajo na one zadrušnike, ki niso imeli takega načina dela, zato pa danes dobivajo zasluženo plačilo v bonih in denarju. Najboljše rezultate mehanizacije prikazujejo Doma-

jinski zadrušniki. Zakaj? Imajo skupno 63 ha zemlje. Na tej zemlji dela samo 8 ljudi. Ako izračunamo povprečje na eno osebo, dobimo nekaj manj kot 8 ha. Nekateri KOZ pa tarnajo, da jim primanjkuje delovne sile, čeprav pride na enega zadrušnika le 2-4 ha površine. Oko bi šle vse KOZ po poti Domajinskih zadrušnikov, bi še lahko sprostiti lepo število ljudi iz zadrug. Nekateri zadrušniki pravijo, da ni strojev, češ da jim industrija premalo daje. Revizijske komisije, ki se ob tem času mude pri zadrušnikih, pa pravijo, da so stroji, vendar ti stroji niso pravilno izkoriščeni in izrabljeni. Zakaj pa to? Tu je reč tako, da imajo podni zadrušniki še vedno težnjo, da stroje ne bodo dajali sosedu. Treba bo rešiti vprašanje pravilne razporeditve, pa ne bomo imeli v novem letu pomanjkanja strojev. Ako hočemo govoriti o povečanju hektarskih donosov v novem letu, bo nujno treba odpraviti vse te napake, ki danes še močno zavirajo razvoj gospodarstva v zadrugah.

STANJE ŽIVINE SE VEDNO NI ZADOVOLJIVO

Kljub nekaterim uspehom posameznih zadrug in ekonomij prikazuje zaključno stanje v živinoreji pomanjkljivo sliko. Ako pogledamo stvari do dna, lahko sklepamo, da se one zadruge, ki imajo premajhno število živine, niso v dovoljni meri trudile, da bi med letom dvignile število živali. Ob sami ustanovitvi zadrug so bili primeri, ko so podni posestniki ob vstopu prodali živali. Posledica je bila, da so take zadruge potem štete ob ustanovitvi le nekaj repov živine z par prašiči. Zadruge z do-

(Nadaljevanje na četrti strani)

VELENJSKI RUDARJI izpolnjujejo svoje naloge

Minulo leto je tudi kolektiv velenjskih rudarjev obogatilo z novimi izkupnjami. 26. decembra so izpolnili svoj letni plan in nekaj ur zatem tudi plan za prva tri leta. V doseganju operativnega plana za december pa so bili med najboljšimi.

Take uspehe so dosegli v vztrajni borbi proti težavam, ki so jih povzročili predvsem informbirojevski saboterji. Velenjski rudarji so na vse sabotaže odgovorili z okrepljeno borbo. Mesečne plane so redno dosegali in presegloli polletni plan za 19,6%. Sredi leta pa so nastale nove težave. Storitnost je pričela padati tako, da je bil juljski mesečni plan dosežen samo 93,4 odstotno. Ves kolektiv s partijsko in sindikalno organizacijo na čelu je pričel iskati vzroke tega padca storitnosti. Krivda je bila na tistih rudarjih, ki so še vedno navezani na svojo krpo zemlje. Zaradi tega, ker so na teh krpah zemlje delali ves prosti čas, so na delo v rudnik prihajali utrujeni in posledica tega je bila razumljiva — storitnost je padla in plan ni bil dosežen. Ti rudarji so razen tega napravili tudi precej neupravičenih izostankov, nekateri pa so tudi izkoriščali socialno zavarovanje. Na rudniku so se javljali kot bolni, doma pa so delali na svoji krpi zemlje.

S partijsko in sindikalno organizacijo na čelu je pričel kolektiv z ostro borbo proti tem neupravičenim izostankom in nezavednim delavcem. Na množičnih sestankih so bili razkrinkani tisti, ki so izkoriščali socialno zavarovanje, kolektiv pa je ostro grajal tudi vse izostankarje. S prepričevanjem in z drugimi ukrepi je padlo število izostankov od približno 25% na podplansko število. Da bi na-

doknadil zamujeno, je delovni kolektiv začel sprejemati osebne in skupinske obveznosti. Samo osebne obveznosti, sprejete na enem sestanku, so znašale 2200 ton. Pri izvrševanju obveznosti je dosegla najboljšo uspehe industrijska šola, ki jih je izpolnila 153 odstotno, slede ji

Brigada, ki pogloblja novi jašek pri rudniku lignita Velenje

krojaška delavnica s 120%, mehanična delavnica s 139%, čevlarska s 118% in elektrodavnica s 104%. Zaradi take borbe proti izostankom je bil oktobrski plan dosežen, novembrski pa presežen s 13,81%.

Velenjski rudarji se ne borijo samo v proizvodnji. Pred kolektivom so velike naloge v pripravljanih delih za razširitev jame. Pri graditvi novega jaška dosega rudarji pomembne uspehe, čeprav madžarski saboterji niso poslali poglobljevalnega stroja. Tudi na tem delu je

plan presežen. Novi jašek je poglobljen že za 350 metrov. Rudarji so v odgovor informbirojevskim saboterjem povečali storitev in presejali norme do 29%. Naši rudarji poglobijo jašek za 28 do 50 metrov mesečno, kar je pomemben uspeh pri gradnjah novih jaškov. Vsi rudarji,

ki delajo tu, so udarniki. Med skupino, ki pogloblja novi jašek, in brigado, ki odpira vpadnik iz stare jame proti novemu jašku, je stalno tekmovanje. Obe brigadi dosejata pomembne uspehe.

Kolektiv skupno z vodstvom rešuje uspešno tudi vprašanje strokovnih kadrov. Organiziranih je več tečajev, v katerih vzgajajo strokovnjaki po svojem rednem delu nove moči za naše rudarstvo.

Stanko Camlek,
sekretar industrijskega komiteja KPS.

Jurišni brigadi „Slavko Rabuza“ in „Slavko Kramar“ V TOVARNI EMAJLIKANE POSODE V CELJU

Od 90 delovnih brigad, ki delajo v tovarni emajlirane posode v Celju, je 49 mladinskih. Prve mladinske brigade so bile na pobudo mladincev ustanovljene že leta 1947. In veskozi dosegajo lepe uspehe.

CK Ljudske mladine Slovenije je mladinskim brigadam za njihovo poštvo-

valno delo dal priznanje ter brigadi „Slavka Rabuza“ in „Slavka Kramarja“ s odlokom št. 2 proglasil za „jurišni brigadi“.

Brigada „Slavka Rabuza“ je najboljša v podjetju. Teža naslova si nikakor ne pusti vzeti in dosega vedno boljše rezultate. Dnevno presega normo za 15 do

30 odstotkov. Dela v oddelku za emajliranje.

„Kako dosegate take uspehe?“ sem vprašal voditelja brigade in njeno najboljšo delavko Faniko Velenšek. Odgovorila je, da zato, ker vlada med brigadirkami pravo tovarništvo ter zavest, da se velike uspehe lahko doseže le z naporom vse brigade. Vsako jutro se v odmoru pri malici sestanejo in pogovore, kako bi odpravili težave, na katere natele pri delu, in kako bi izboljšali delovni učinek. Vsi člani jurišne brigade „Slavka Rabuza“, dvakratna udarnica Fanika Velenšek, udarnica Ivanka Svet, udarnica Krista Stožir, Anton Benedičič, Antonija Kresnik, Elizabeta Hafner in Anica Kriker, se trudijo, da čimveč pripomorejo k uspehu svoje brigade.

V oblikovalnici pa dela druga mladinska jurišna brigada „Slavka Kramarja“. Dnevno presega normo za 12 do 22 odstotkov. Uspeh te brigade je še večji zaradi tega, ker so bili nekateri delavci do pred kratkim menja, da je norma v tem oddelku previsoko postavljena, brigada pa je dokazala, da to ne drži. Vodja brigade Stanko Rojnik pravi, da se uspeh doseže le z dobro organiziranim in poštvovalnim delom. „Kadar brigade tekmujejo, se tako zatopimo v delo, da pozabimo na vse drugo,“ pravi Rojnik.

Pravili so mi, kako so delali, ko so pred koncem prvega polletja dobili težko pričakovani material. Takrat so v 14 dneh izpolnili 30% polletnega plana. Rojnik je z drugimi tovariši delal tudi po 32 ur nepretrgoma, da bi čimprej nadoknadili zamujeno.

V veliko pomoč mladini pri njihovi borbi za višjo produktivnost dela pa so dobri mojstri in predelavci Keblič, Šajna, Kokovič, Cerar in drugi, ki pomagajo brigadirjem z naveti ter skrbijo za material in dobro kvaliteto izdelkov.

Brigada „Slavko Rabuza“

(Nadaljevanje s tretje strani)
brimi upravnimi odbori so se kaj hitro znašle v novem položaju in med letom nakupile večje število živine. Ostale zadruge pa so ostale pri enakih količinah živine. Na ohišnice pa so si prignali najlepšo živino. Mlečnost krav še ni zadovoljiva. Razen KOZ Kramarovec in še nekaterih so najboljše razumele pomen živine zadržne ekonomije v Domajnicah in Krasecih, ki so presegle 100% plan vzreje živine. Pomanjkanje skupnih prostorov še vedno onemogoča koncentracijo živine, kar bi prineslo normirani način dela, točno evidenco nad mlečnostjo krav, hitrejšo rast mlade živine in pa točno kontrolo nad krmsko bazo. Vse to delo se silno težavno izvaja pri sedanjem stanju, ko so živali več ali manj razkropljene pri zadržnikih. So pa tudi primeri, ko posamezni zadržniki in upravni odbori spekulantsko gledajo na stanje živine. Revizija ugotavlja ponekod primere, kakor n. pr. pri prašičih, ki so od junija v zadržnikih, da so do danes shujšali iz nerazumljivih vzrokov po 30 kg. To je vsekakor žudno, ako upoštevamo, da so se prašiči pol leta hranili. Tu je jasno, da je prišlo do spekulantske zamenjave. Take stvari bodo sicer doživele svoj žalosten konec, in sicer za posameznike, ki izrabljajo demokratičnost zadržnih pravil. Nerazumljivo je tudi dejstvo, da redi KOZ Krplivnik samo devet prašičev.

Ta dejstva pa ne morejo zakriti uspehov intenzivne živinoreje, ki se je že pokazala letos pri pojednih zadrugah. Planske naloge v novem letu so velike, a so dosegljive. Med zadržniki bo treba le dobre volje in pa pravičnega načina gospodarstva. Ševeda bo-

do spekulacije, ki smo jih doživeli letos, morale odpasti. Zadruga v murskosobotskem okraju imajo za intenzivni način živinoreje vse objektivne pogoje.

KAKšno JE BILO KREDITNO POSLOVANJE?

V samem začetku ni prišlo povsod do pravočasnega izkoriščanja kreditov, kar je bilo vzrok, da se posamezne zadruge in ekonomije niso v dovoljni meri gospodarsko razvile. Šele v drugi polovici polletja je prišlo do izboljšanja dela, tako da danes kreditno poslovanje teče v redu. Vendar se še vedno opaža, da imajo do pravičnega izkoriščanja kreditov nekatere zadruge še vse premalo paznje. Tako bo najbrž zapadel kredit za izvedbo novih nasadov v KOZ Kramarovec.

Kapitalna gradnja kaže letos kljub pomanjkljivosti in napakam lepe uspehe. Posledice hitrega planiranja so se pokazale v KOZ Bakovcih, kjer so zadržniki začeli z gradnjo kokošnjaka, opustili so pa potrebo gradnje govejih hlevov. Težave pri gradnji so se večkrat pokazale tudi pri materialu, ki je od časa do časa zmanjkal. Najhitreje je pristopila h kapitalni gradnji Kramarovska zadruga, ki je zgradila razen 3 silosov večje kapacitete, moderni goveji hlev za 60 glav živine Novogradnje so bile še v ekonomiji Lemerje, Domajnice, dočim pa so bile izvršene adaptacije skoraj v vseh zadrugah. Zadržne ekonomije so izvršile adaptacije in novogradnje le manjšega stila.

Takšno stanje ugotavljajo kontrolni organi v zadržnem sektorju ob zaključku leta. Planske naloge, ki stoje pred

zadragami in ekonomijami, so velike. Za izvedbo teh nalog bo treba utrditi predvsem upravne odbore, spremeniti način dela, ki se naj odraža v čim racionalnejšem izkoriščanju delovne sile in mehanizacije.

KAKšNE SO PERSPEKTIVE PROIZVODNIH PLANOV V LETU 1950

V rastlinski proizvodnji. — Povečani plan rastlinske proizvodnje nujno narekuje višje organizacijske oblike dela. Takoj bo treba pristopiti k komasaciji razdrobljenih parcel v večje komplekse, kjer bo možna mehanizacija obdelave. Izevši biološko analizo zemlje in v zvezi s tem pristopiti k pravilni določitvi kolobarjenja. V ta namen bo treba uporabiti vse razpoložljive agrotehnične prijeme, ki so možni na našem terenu. Več paznje bo treba posvetiti gnojenju, selekciji kultur in pa načinu obdelave zemlje. Mehanizacija in delovne norme bodo sprostile delovno silo in zmanjšale stroške proizvodnje. Posebno poglavje bo zavzela krmsna baza, ki jo je treba dvigniti na maksimum pri planirani živinoreji, ki jo predvideva leto 1950. V zadrugah, kjer obstoje pogoji za vrtnarstvo, se bo isto razvilo, to velja posebno za zadruge ob murskem pasu. Takoj bo treba pristopiti k izboljšanju travnikov, ki dajejo nizke donose kisle krme. V ta namen zadruge že opravljajo zimsko globoko oranje travnikov, katere bo treba pognojiti. Na ta način bo prišlo do izboljšanja travne ruše, ki bo prinesla mnogo boljše rezultate v hektarskih donosih kakor tudi v kvaliteti sena.

Redili bomo več kvalitete živine s posebnim poudarkom na drobne živali. Z izboljšanim načinom obdelave zemlje

Lanska kapitalna graditev v gozdarstvu in lesni industriji

Nad 37 kilometrov žičnic v letu 1949

Kapitalna graditev v gozdarstvu in lesni industriji — to je graditev potrebnih prometnih in komunikacijskih naprav, stavb, barak, tovarniških objektov itd. — je pomemben činitelj pri izpolnjevanju plana v gozdarstvu in lesni industriji. Z ozirom na to, da smo podedovali slabe komunikacijske in prometne naprave ter slabe razmere v delovnih prostorih in objektih, kakor tudi majhno število stavb in barak za prebivanje gozdnih in lesnih delavcev, je bilo treba s kapitalno gradnjo v tej panogi še bolj pohnitati.

NAD 80 KM GOZDNIH CEST V L. 1949

Težišče lanske kapitalne graditve je bilo v gozdnih cestah. Ceste kot osnovne gozdne komunikacije gradimo tam, kjer je predvideno stalno izkoriščanje gozdov. Pod pojmom gozdne ceste pa ne smatramo ozkih gozdnih poti, temveč moderne ceste, po katerih se bo lahko vršil prevoz lesa s kamioni. Od modernih gozdnih cest, kakršne gradimo pri nas, pa nimamo koristi samo zaradi mehaniziranega prevoza lesa, temveč nam omogočajo sodobne gozdne ceste tudi izkoriščanje doslej neizkoriščenih gozdov.

V letu 1949 je bilo v naših gozdnih dograjenih nad 80 km gozdnih cest v vrednosti okoli 70 milijonov din. Velike zasluge pri teh obsežnih delih imajo hrvaške in domače delovne skupine. Člani teh skupin so postali s svojo dolgoletno izkušnjo pri gradnji gozdnih cest že pravi strokovnjaki. Zaradi pomanjkanja dobrega strokovnega kadra pri graditvi gozdnih cest, je bil v Medveji dvomesečni tečaj za delovodje, graditelje gozdnih cest.

NAD 37 KM GOZDNIH ŽIČNIC L. 1949

Prenosne in stalne gozdne žičnice so najpomembnejše gozdne komunikacije za težko pristopne gozdove. Z najnovejšimi izvlačnimi žičnicami pa je spravilo lesa olajšano in hitreje iz predelov, kjer ni mogoče graditi stalnih samotestnih žičnic.

V letu 1949 je bilo v Sloveniji na področju gozdnih gospodarstev zgrajenih novih žičnic v dolžini nad 37 km in v vrednosti 5,5 milijona din, s katerimi je bil petletni plan v graditvi gozdnih žičnic v Sloveniji že izpolnjen. Zdej imamo v Sloveniji še vse vrste gozdnih žičnic, od najpreprostejših žičnih drč za spuščanje drv, do najmodernejših izvlačnih žičnic za izvlačenje lesa iz kotanj in prepadov. Ze v letošnjem letu pa bomo pričeli proizvajati moderne motorne žičnice tudi pri nas.

Kljub temu, da je graditev žičnic pri nas nova stroka in da je kader žičničarjev številno majhen, je žičničarskim brigadirjem uspelo zadovoljivo rešiti graditev novih žičnic. Grudnova in Kemperletova žičničarska brigada, ki sta bili pred kratkim proglašeni za najboljši žičničarski brigadi v Sloveniji, sta poleg ostalih žičničarjev jamstvo, da bodo tudi v prihodnjem letu plani pri gradnji žič-

nic izpolnjeni. Pred nekaj tedni zaključeni zvezni žičničarski tečaj in novi tečaj za žičničarje, ki se bo pričel ta mesec, pa bo dal nov kvalificirani kader žičničarjev.

STAVBE V GOZDARSTVU IN LESNI INDUSTRIJI

Pomanjkanje številnih stavb za prebivanje gozdnih delavcev in za upravni aparat je narekovalo v letu 1949 čimprejšnjo dograditev potrebnih zgradb. Raznih barak je bilo zgrajenih v površini 17.000 kv. m, gospodarskih zgradb v površini 7300 kv. m, upravnih prostorov v površini 9400 kvadr. m in stanovanjskih zgradb v gozdarstvu v površini 2800 kvadratnih metrov. Od tega je bilo bilo zgrajenih: 8 stanovanjskih zgradb, 14 upravnih poslopij, 18 gozdarskih koč, 8 logarnic, 2 čuvajnici, 40 drvarskih koč, 46 barak za delavce, 3 menze, 4 gozdni magazini, 71 konjskih hlevov, 9 lop za oglje in 17 zgradb za ekonomije. Od vseh navedenih zgradb je bil največji poudarek pri gradnji zgradb in barak za delavce in konjske hleve, katerih pomanjkanje se je najbolj občutilo v času velike gozdarske akcije, kjer je sodelovalo nad 20.000 frontovcev in je prevajalo les okoli 10.000 glav živine.

Kapitalno graditev v lesni industriji so z ozirom na značaj gradenj izvrševala gradbena podjetja. Kapitalna graditev je bila usmerjena predvsem v tiste objekte, ki so neposredno služili izvajanju tekočega plana v žagarški in lesni predelovalni industriji. Zgrajenih je bilo 24 objektov za razne delavnice (mizarnice, strojnice, kovačnice, brusilnice itd.), 5 kotlarn, 8 sušilnic, 5 parilnic, 36 raznih lop za vskladitve in manipulacije lesa, nekaj obratnih industrijskih tirov in podobnih objektov. Pri stavbah v žagarški in lesni predelovalni industriji je bilo skupno zazidanih 29.000 kv. m prostorov. Razen teh nujno potrebnih objektov pa so bili zgrajeni še razni drugi večji objekti, med katerimi je poslopje nove tovarne pohlišva v Novi Gorici, kjer bo v kratkem pričel en objekt že obratovati. Večji lesni obrat je bil delno izročen v pogon tudi v Kočevju, ki bo letos dokončno dograden. Pripravljalna dela v načrtih ali že na terenu samem pa so bila za lesni kombinat v Limbužu, za novo tovarno vezanih plošč, za novo tovarno lesonitnih plošč in za novo tovarno lesne vole v Bohinjski Bistrici.

Ze v preteklem letu je bila kapitalna gradnja v gozdarstvu in lesni industriji precej odločujoča pri izpolnjevanju plana, čeprav zaradi pomanjkanja strokovnega kadra in nekaterih kritičnih materiala vse gradnje niso bile zaključene. Kapitalna graditev v lastni režiiji je bila izpolnjena s 102%, predvsem v gozdnih žičnicah, gozdnih stavbah in barakah. Letos pa bo zlasti važna kapitalna graditev v lesni industriji, predvsem zaradi preorientacije lesnih obratov iz dosedanje raztresenosti v večje in združene obrate.

Obzornik št. 10—11

Pravkar je izšla dvojna številka (10—11) slovenskega mesečnika za ljudsko prosveto z naslednjo vsebino: Miško Kranjec: Sonce sije na zemljo I; Lily Novy: Goethe; ista avtorica je nadalje prispevala še več prevodov iz obširnega Goethejevega dela, kakor pesmi Ribič, Zgodnja pomlad, Trajnost v menjavah, dalje iz Goethejevih modrosti in iz Goethejevih pogovorov z Eckermannom. Nadaljnja vsebina je naslednja: Ernest Adamič: šest tisoč kilometrov po Jugoslaviji II; Fedor Gradišnik: Stoletnica prve slovenske gledališke predstave v Celju; Janko Jarc: Kako so Italijani pričakovali revolucijo 14. julija v Ljubljani; Janko Liška: Tekmovanje amaterskih igralških družin II; Vladimir Koch: Več znanja; *: Zivljenje in delo velikega kemika Dmitrija Ivanoviča Mendeljejeva; univ. prof. ing. C. Rekar: Naše rude in naša žlahtna jekla; Boris Orel: O etnografiji in njenih nalogah v da-

našnjem času; Borut Režek: Knjiga v starem in srednjem veku. Revija prinaša nadalje poročila iz dela ljudskih knjižnic, ljudskih odrov, lutkovnih odrov, glasbe, radija itd.

Novi svet št. 11

Novi svet v svoji poslednji (enajsti) številki prinaša naslednje članke, pripovedne spise in pesmi: Dr. Anton Melik: O razvoju slovenske univerze in njenih nalogah; Anton Ingolič: Vrelec v planini; Matej Bor: Kljuse; Matej Bor: Istranka Nina; Črtomir Šinkovec: Deklica v Trstu; Fran Petre: Ivan Cankar rudarski kandidat; Lily Novy: Ogenj; Adam Mickiewicz — Dušan Ludvik: Nad vodo širno, Njemnu, Resignacija; L. M. Škerjanec: Chopin; Ferdo Godina: Hiše na samem; K. Dobida: Monografija Lojzeta Spacala; M. P.: Kako vam je ime?; France Dobrovoljč: Gregorčičeva pesem v svetu in O najnovjših slovensko-bolgarskih književnih stikih.

bodo povečani hektarski donosi rastlinske proizvodnje dovoljevali širok razvoj živinoreje. Ševeda bo treba takoj pristopiti k koncentraciji živali, uvedbi normiranega dela, selekciji krav in nakupu dobre plemenske živine. Treba pa bo v ta namen tudi pravilno pripraviti in vskladiti krmsno bazo, ki je nujen predpogoj za doseg plana goveje živine. Zagotoviti je treba za svinje močna krmlila, kakor za govedo dovoljne količine silažne krme. Stanje goveje živine se bo dvignilo v letu 1950 v goveji reži za 35%, pri kravah-mlekarih za 100%, pri svinjah pa za 350%. Te številke nam povejo, da čaka naše zadruge in ekonomije v bodočem letu še trdo delo, ki pa bo poplačalo dostojno trud zadržnikov.

KAKšNE ZGRADBE BOMO GRADILI

Splošen porast gospodarstva s posebnim poudarkom na živinorejo nujno zahteva graditev večjih gospodarskih zgradb. Tako bodo skoraj vse zadruge gradile večje goveje hleve za 60 glav in še več živali. Pri tem bo treba iskati tudi vse lokalne vires, ki pridejo v poštev. Okrajni forumi kmetijskega poverjenstva so pravilno razumeli pomen novogradenj v tem, da so ustanovili komisijo, ki je delala in preverjala teren za bodoče gradnje. Pri sami kapitalni gradnji se bodo zadržniki morali povezati z množičnimi organizacijami na vaseh, ki bodo pomagale pri kapitalni gradnji.

ALI BOMO LETOS GRADILI PROVIZORIJE?

Kako je s provizoriji? Ali jih bomo gradili letos ali ne? Tako se ponekod vprašujejo zadržniki, ko razpravljajo o bodočih gradnjah. Dejstvo je, da letos s

provizoriji nismo uspeli, ker je na splošno prevladovalo mnenje, da se ta način gradnje ne obnese in ni primeren za zadruge. Vzrok je v tem, ker v našem zadržniku še prevladuje mnenje, da je bolje graditi velike masivne hleve z mogočimi stenami, kakršne vidiš pri imovitejših posestnikih v Prekmurju. Da pa so ti hlevi v mnogih primerih nezdravi in neprimerni, to je pa drugo vprašanje. Nekateri ljudje si predstavljajo provizorije kot na hitro zmetane bajte, ki jih podere večji veter. Tako mnenje je zgrešeno in napačno. Gre za provizorije, ki nudijo živini vso udobnost, vendar so zgrajeni iz materiala, ki ga najlaže zadržniki dobijo iz domačih virov. Provizorije gradimo predvsem zato, ker so mnogo cenejši in se z manjšimi stroški in delovno silo zgrade.

Poglejmo malo na izkušnje letošnje gradnje. Zadržna ekonomija v Lemerju je začela z zidavo novega kokošnjaka za 200 kokoši. Po načrtu so zgradili kokošnjak z debelimi stenami in masivno streho. Stroški znašajo nekaj nad 270.000 din. Ako računamo količino materiala, iz katerega bi lahko zgradili provizorij za najmanj 2000 kokoši, vidimo, kakšno prednost imajo provizoriji z ozirom na čim hitrejšo proizvodnjo živali. Ena zadržna ekonomija je zgradila provizorij, drugi drugi se je v letošnji pozni jeseni odločila, da zgradi provizorij silosa. Koruznica na njivi je že rjavela, ko so skopali na suhem prostoru kvadratno jamo, jo obdali z lesom, nabili z zemljo in provizorij je bil gotov. V zaslini silos so potem natačili silažo, ki se je zelo dobro ohranila. Te praktične izkušnje nam narekujejo, da bomo v letošnjem letu gradili tudi provizorije.

Trstenjak Lojza.

Po Ljubljani...

Rajon III. bo moral bolj skrbeti za matere in otroke

Rajon Moste je eden izmed najbolj delavskih rajonov v Ljubljani. Kljub temu pa je tam en sam DID v Savski koloniji, ki lahko sprejme le 60 otrok...

V tovarni »Pletenina« je mnogo zaposlenih mater. Uprava je že po uredni dolžni skrbeti za ustanovitev dečje ustanove, vendar pa doslej ni še ničesar storila.

V tem rajonu se žene nad poldrugo leto borijo, da bi organizirale dijaško kuhinjo na X. gimnaziji, kjer je 90 dijakov, ki se vozijo iz Zaloga, Podlipoglavja in od drugod v šolo.

CRNOMELJ

Novoletna jelka v Beli krajini

V Crnomlju in Metliki je bila centralna prirediteljica Novoletne jelke. Poleg pionirjev obeh ljudskih šol in gimnazij so se prireditve udeležili tudi zastopniki pionirskih organizacij vseh šol v okraju.

KAMNIK

Obdaritev starčkov in onemoglih

V Domu onemoglih v Domžalah so se udeležili prireditve Novoletne jelke poleg starčkov in onemoglih tudi zastopniki MLO Domžale, MO OF AFZ in zastopniki socialnega skrbstva OLO in Kamnika.

IDRIJA

Obdarjenih je bilo 5000 otrok

V Idrijskem okraju so priredili Novoletno jelko v 36 krajevih prirediteljskih odborih. Uspeh je bil stodontno večji kot v letu 1948, saj je bilo v obdarovanju zajetih 5000 otrok.

VREMENSKO POROČILO

HIDROMETEOROLOŠKE SLUŽBE

Stanje dne 3. januarja: Atlantsko vremenski sistem se nadalje krepi in polagoma potuje proti severovzhodu, kar povzroča še intenzivnejši dotok zraka...

dalo drugam, tako da je vprašanje dijaške kuhinje ostalo odprto. Zena se dale množico zdravih predlogov, da bi razširili otroško restavracijo, da bi kuhale v dijaški kuhinji itd.

Nestotokrat so že naši voditelji poudarili, da ni dovolj, da je plan dosežen, da je tovarna zgrajena, da imamo delavce itd.

ROPARSKI NAPAD NA JEŽICI

20. decembra so v gostilni »Pri Angelci« popivali šofer Litostroja Ivan Brodnjak in njegova dva spremljevalca. Ko so se odpravili z avtomobilom, so zvezli s seboj nekoga kolezarja, ki so ga pozneje vrgli z avtomobila, ga pretepli in mu vzeli kolo.

Da bi se preprečila taka in podobna dejanja, bi bilo potrebno, da sindikalne podružnice bolj skrbijo za nezavedne delavce, ki prihajajo iz krajev, kjer niso imeli nikake politične vzgoje.

Kolektivna Unija je napovedal tekmovalne vse podjetjem rajona II.

Na pobudo RK KPS II napovedujemo tekmovalne vse storilnost od 1. januarja do 1. februarja 1950, in sicer v naslednjih točkah:

1. Katero podjetje bo doseglo najvišji odstotek izvršitve osnovnega plana za mesec januar.

100odstotna izvršitev plana — 300 točk, vsak odstotek preko plana — 20 točk, vsak odstotek izpod plana — 20 točk.

2. Katero podjetje bo imelo največ na novo normiranih delovnih mest z ozirom na zadnje mesečno poročilo o normiranih delovnih mestih v podjetju.

3. Katero podjetje bo imelo najmanj izgubljenega delovnega časa z ozirom na maksimalen delovni čas. Upoštevajo se bolniški izostanki do 3 dni in neopravičeni izostanki.

4. Katero podjetje bo v času tekmovalne izvedbe več strokovnih predavanj. — Za vsako predavanje je 20 točk, udeležba nad 50% delovnega kolektiva je 10 točk.

5. Katero podjetje bo organiziralo v času tekmovalne več študijskih sestankov. — Za nad 50odstotno udeležbo je 50 točk, za pod 50odstotno udeležbo — 25 točk.

6. V katerem podjetju bo sodeloval največji odstotek članstva v kulturno-prosvetnem delu. — Za vsak odstotek udeležbe je 5 točk.

Delovni kolektiv Pivovarne »Union«.

DOLNJA LENDAVA

Kako bo tak predsednik vršil svojo dolžnost!

Vas Filovci je bila v izpolnjevanju svojih dolžnosti do skupnosti ena najlepših v okraju Dolnja Lendava. Za to je predvsem odgovoren KLO v Filovcih, čigar tajnik Franc Černica je zavrnil več škodljivih in kaznivih dejanj.

Desetina Veličane je prvi dan preseglja normo za 53 odst., drugi dan za 60 odst. in tretji dan za 113 odst. Tudi ostale desetine Malek, Litmerk, Ivanjkovec in Cerovec so presegle normo od 38—50 odstotkov.

PRESKRBA

ODDAJA ZIVILSKIH IN TEKSTILNIH ODREZKOV

Narodna banka podružnica 601 Ljubljana-mesto obvešča vse magazine, rajonske uprave, ljudski in okrajni magazini Ljubljana-okolica ter Grosuplje, da bo sprejemala odrezke po naslednjih številkah:

- 1. MASCÖBE ZA NOVEMBER 1949
Dne 1. januarja:
Od 7.30—10: Stevilke 1, 3, 5, 7, 9, 13, 15, 23, 33, 37, 38, 43, 44, 45, 50, 52, 53, 55, 57.
Od 10—12: Stevilke 2, 19, 29.
Dne 5. januarja:
Od 7.30—10: Stevilke 36, 41, 47, 48, 49, 56, 59.
Od 10—12: Stevilke 67, 83.
2. TEKSTILNE TOČKE (KUPON) ZA DECEMBER 1949
Dne 6. januarja:
Od 7.30—9.30: Stevilke 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 17, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28.
Od 9.30—12: Stevilke 11, 16, 29.
Dne 7. januarja:
Od 7.30—10: Stevilke 35, 34, 35, 37, 40, 41.
Od 10—12: Stevilke 43, 43, 46, 47.
Dne 8. januarja:
Od 7.30—9: Stevilke 50, 51, 53, 54, 55, 56.
Od 9—10: Stevilke 57, 59.
Od 10—12: Stevilke 60, 61.
Dne 18. januarja:
Od 7.30—10: Stevilke 62 do 67, 69 do 73.
Od 10—12: Stevilke 83, 83, 86, 87.

3. SLUŽBENA POTOVANJA ZA DECEMBER 1949

(Ljubljana-mesto, Ljubljana-okolica ter Grosuplje)
Dne 10. januarja:
Od 7.30—10: Stevilke 30, 31, 32, 38, 74, 76 do 82, 89 do 94.

4. MESO ZA DECEMBER 1949

Dne 18. januarja:
Od 10: Stevilke 75, 84.
Dne 11. januarja:
Od 7.30: Stevilke 42.

5. SPREJEM DECEMBRSKIH ODREZKOV ZA SLADKOR

se bo oržil v dneš 12. in 13. januarja po istih številkah kot mesoča za november. Sprejem ostalih artiklov bomo objavili naknadno.
Poverjenstvo za trgovino in preskrbo MLO Ljubljana poziva vse podjetja ustanova z predstavnostva, da takoj vrnejo potrošniška potrdila za prejem živiliških nakazanj za mesec februar za svoje delavce in nameščencev.

GORNJA RADGONA

KOZ v Zepovcih bo redila 1600 prašičev

Na okrajni skupščini v Radgoni, ki je bila 23. decembra, so občinski predlagali uspeh in nespelne posameznih KLO ter obravnava njih razna gospodarska vprašanja. V izpolnjevanju obveznosti pri odkupu živine so v znatnem zastoju KLO: v Nasovi, Dvornji, Negovi, Zg. Števanli, Velki in drugi.

Predsednik KOZ v Zepovcih je prikazal delo tamkajšnje zadruge, ki je povečala plan prašičev za leto 1950 na 1600 prašičev, od katerih bo 853 nitanev.

V letu 1950 je ostalo neizkoriščenih okrog 5 milijonov din za kapitalno graditve. Zadržani doma gradilo zadal je v Radgoni in Čerkvenjaku, medtem ko so na drugih gradbiščih gradbena dela v zastoju.

Na izbrano mesto predsednika OLO je bil izvoljen sekretar okrajnega komiteja KPS Peter Koelper, ki je prikazal odbornikom bodoče delo. In kmeta Jurija Kloboša iz Jurija ter Stefana Jauka iz Trate pohvalil kot najboljša v okraju.

LJUTOMER

Tekmovalje v rigolanju

Državno posovstvo Jeruzalem je napovedalo tekmovalje v rigolanju zemlje po Sirotanovčevem načinu vsem drž. pos. in vinogr. zadrugam v Sloveniji.

Desetina Veličane je prvi dan preseglja normo za 53 odst., drugi dan za 60 odst. in tretji dan za 113 odst. Tudi ostale desetine Malek, Litmerk, Ivanjkovec in Cerovec so presegle normo od 38—50 odstotkov.

Cetrti dan je imela desetina Ivanjkovec-Cerovec najboljši rezultat in sicer je preseglja normo za 93 odst. Desetina Veličane je doseglo normo le v 126 odstotki.

Naslednje tri dni je desetina petih ljudi: Belšak Anton, Beršak Ivan, Breznik Vinko, Breznik Stanko in Kranje Anton, ki sestavljajo udarno desetino, prevzela vodstvo tekmovalja, ker so se plasirali na prvo mesto z najvišjem delovnim učinkom v osmih urah.

Prvi dan so izdelali 36 prn. in preseglji normo za 148 odst., naslednji 42 prn. in preseglja normo za 180 odst. Tretji dan je udarna desetina zrižala 44 prn. in preseglja normo za 193 odst.

Tudi naslednje dni je tekmovalje dobro napredovalo. Dne 23. decembra je bila najboljša Belšakova desetina. Tudi 30. in 31. decembra je bila zopet najboljša Belšakova desetina. Obkraj je dosegla normo s 156 odstotki. Ostale desetine so normo dosegale od 93 do 129%.

MARIBOR

Kolektiv Mariborske Ivarne je v petek dosegel svoje največje zmage v tem letu. Ob pol 3. uri je kolektiv izpolnil letni plan po vrednosti s 129 procenti. Istotično je kolektiv izpolnil tudi planov po sortimentu in plana znižanja polne lastne cene je kolektiv dosegel, da je vreden naslova »Zlati kolektiv«, ki ga mu je ob študentski izpolnitvi poletnega plana podelilo ministvo in GO ZSS. Težava v rednem preskrbovanju s surovinami in pomanjkanju delovne sile je kolektiv v odgovor na vse klevete informbroja odgovorjal s povečanim delovnim članstvom in s tekmovaljem za večjo storilnost dela ter pokazal vsem obrevalcem, da je kolektiv vtrajen in trden borec za izgraditve socializma. — T. J.

RADIO

Dnevni spored za sredo 4. januarja
Poročila ob 6.15, 7.00, 12.30, 15.00, 19.00, 22.00 in 23.30.
6.00—7.00 Veder jutranji spored — 6.30 Jutranja točkovada — 7.10—8.00 Plesi in baleti — 12.00 Opoldanski koncert — W. A. Mozart: Jupiterova simfonija v C-duru — 12.40 Lahka glasba — 13.00 Oddaja za ljudske odbore: Prepis volivnih imenikov — 13.20 Igra Orkester mariborske radijske postaje p. v. Družba Lorbeka (Prinos iz Maribora) — 14.00 Igra Veseli kvintet, pojeta Zora in Manja — 14.30 Kulturni pregled: O zapadnoevropski napredni književnosti — 14.40 Utrinki iz življenja in dela znanih skladateljev — 15.10—15.50 Francoske skladbe iz 17. stoletja izvajala kitarist Stanko Prek — 18.00 Glasbena oddaja za pionirje: Nekaj o baletu — 18.20 Ljudska univerza: Zgodovinski pogledi nastanka kapitalizma — 18.40 Pesmi Ema Vešeli kvintet in Zorka Prolovcen poje Slovenski sindikalni kvintet — 19.15 Glasbena medigra — 19.20 Igra tamburški orkester KUD-a »Fran Levstika« — Viš p. v. Matka Sijakovića — 19.50 Jezikovni pogovori — 20.00 Samospeve L. M. Skerjanc poje sopranistka Ahim Cvetka, pri klavirju Marijan Vodopivec — 20.20 Literarna oddaja: Iz nemške sodobne književnosti — 21.00 Poje komorni zbor iz Trate p. v. Ubalda Vrabca — 21.30 Igra ameriški orkester Mark Warnow — 22.30 Iz del Ottorina Respighija — 23.35 Zaključek oddaje.

KINO

LJUBLJANA UNION: Ameriška barvna risanka »Guliverjova potovanja«, jugoslov. dok. film »Armija na progi Zvonik-Kovljica«.
MOSKVA: Angliški film »Brata«, jugoslov. lutkovni film »Pionir in dvojica« — Predstava ob 15, 17, 19 in 21.
SLOŽJA: Avstrijski film »Afera Blum«, športni pregled 10. — Predstava ob 15, 18, 20 in 22.
TRIGLAV: Angliški film »Hamlet«, Pionirji 6. — Zaradi dolžine filma predstavi ob 17 in 20.
SISKA: Avstrijski film »Kvartet Schramme«, Obzornik 33. — Predstava ob 18 in 20.
MARIBOR PARTIZAN: Ameriški film »Bruc« v Oxfordu, slov. dok. film »Partizanske bolnice«.
UDARNIK: Sovjetska pravljica »Zlati ključek«, Titova štafeta 49.
CELJE METROPOL: Jugoslov. umetniški film »Zastava«, — III. kongres FNJ.
DOB: Poljski film »Prepovedane pesmi«, film. novosti 199.
KRANJ STORŽIČ: Sov. film »Pepelka«. V borbi za plan.
PTUJ: Angliški film »Plinska luč«, film. novosti 190.
LITOSTROJ: Francoski film »Nesročnički«, II. del.

OBVESTILA

Komite za zunanjo trgovino pri vladi LRS obvešča, da se bo vršilo kontrahiranje kontraktov iz uvoza dne 20, 21 in 23. t. m. za vose panoge. Kontrakti bodo prejeli od uvoznih podjetij podrobnejši plani kontraktov.

Obenem pozivamo v smislu Odredbe o sklepanju pogodb za leto 1950, čl. IX, točka 3, vose temeljne potrošnike, da dostavijo priloge svojih minimalnih količin Glavni direktorji del. serviso najkasneje do 15. t. m. — Sekretariat Komiteta za zunanjo trgovino pri vladi LRS.

SLUSATELJEM UNIVERZE IN VIŠJE PEDAGOGŠKE SOLE!

Oddelček za zdravstveno prosveto Ministrstva za ljudsko zdravstvo v Ljubljani priredi v četrtki 5. januarja ob 20. uri v sindikalni dvorani Ministrstva za ljudsko zdravstvo v Ljubljani, Sv. Petra c. 2 sedmo zdravstveno predavanje.

Razstava slikarskih del Gornjira Antona Kosa in Franceta Pavlova v Moderni galeriji v Ljubljani bo odprta samo še do vključno 8. januarja 1950, vsak dan od 9. do 19. ure. 3668

Razstava »Ljubljansko barje« v Mestnem muzeju v Ljubljani (Gosposka 15) je odprta še do 8. t. m. 1033

Aerofotogrametrija je naslov predavanja, ki ga bo imel docent inž. Čuček Ivan v četrtki 5. januarja ob 20 v Geodetskem inštitutu, Aškerčeva cesta 30. Vabljeni vsi, ki se za stvar zanimajo. — DIT (gradbena sekcija).

Aeroklub Ljubljana obvešča vse svoje članke, da se bo v petek 6. t. m. vršila redna letna skupščina v Mladinski dvorani (Frauhiskanska ulica). Prijetek ob 19. uri. Za člane udeležba obvezna. 1035

Geografsko društvo bo imelo na članskem sestanku v sredo 4. januarja ob 18. uri v Geografskem inštitutu na univerzi predavanje univ. prof. dr. Iva Rubčić iz Zagreba o temi: Geografska področja jugoslovenskega primorja. 1032

KUD OF »Hinko Simrekar«, RLO II (bivši sodbeni odesk Siska) vabi vse člane na 23. letni občni zbor, ki bo 6. januarja ob 19.30 v dvorani gostine Laska, Vodniškova cesta. Vabljeni tudi vsi prijatelji prosvete. Za člane udeležba obvezna. — Odbor.

Zahvala. Uprava Doma igre in dela Zelenarice se iskreno zahvaljuje nameščencem Zelenarice, ki so v počastitev spomina pokojnega obeta tov. Sporinove darovali namesto venca na grob 600 din za najsiromašnejše Sporinove ročnice Dida. 725

Centralna ljudska univerza

Centralna ljudska univerza Petek 6. januarja ob 20: dr. Josip Predani: BESEZE — najuspešnejše sredstvo v borbi proti jetliki. Predavanja bo spremljal dokumentarni film: O cepitju ter barvni film: Preprečimo jetliko. 9674

KONCERTI

Predprodaja za koncert violiništa Ivana Pinkava iz Zagreba, ki bo v veliki filharmonični dvorani jutri v četrtki 5. dec. ob 20. zvečer danes zjutraj. Danes zato, ker je bila Knjižarna zaradi inventure zaprta. Odlični zagrebški violiništ bo izvajal Mozarta in Brahmsa v I. delu, v II. delu Saint-Saens, Lisotka in Paganinija. Pri klavirju pianist Marijan Lipovšek.

Basist Franjo Schiffrer-Navšica priredi solistični koncert v soboto 7. januarja ob 20 v filharmonični dvorani. Na sporedu ima dve koncertni študijska koncertna skladbenja in samospeve Musorgskega, Rimski-Korsakova, Ravnika, Kozine in Matza. Pri klavirju: pianist Janko Ravnik. Predprodaja od jutri dalje v Knjižarni muzikalija.

V Celju bo koncertiral danes ob 20 v Domu ljudske prosvete odlični violiništ Ivan Pinkava iz Zagreba. Pri klavirju pianist Marijan Lipovšek. Predprodaja vstopnic v drž. glasbeni šoli. 1040

GLEDALISCE

DRAMA — LJUBLJANA
Sreda, 4. ob 19.30: Shakespeare: »Kralj Lear«. Zaključena predstava za sindikate.
Četrtek, 5. ob 20: Calderon: »Dama-Skrata«. II. repriza. Izven.
Sobota 7. ob 20: Cankar: »Hlapci«. Zaključena predstava za fiktulturno društvo Enost.
Nedelja, 8. ob 14: Cankar: »Hlapci«. Izven.
Ob 20: Calderon: »Dama-Skrata«. Izven.
Pri nocošnji predstavi »Kralj Lear« igra Keti Pavlo Korvič, Edgardi Stane Šover, Edmunda Demeter Bidenc, meroza Vladimir Skrbinski, Goneril Mira Danilova, Kordelija Ančka Levčarjeva.

Gledališko občinstvo opozarjamo na bližnjo proslavo umetniškega jubileja igralke Milače Saričeve, ki se je s svojimi številnimi odbrskimi umetninali uvrstila med najpomembnejše predstavnike slovenske gledališke umetnosti. Umetnica bo nastopila v vlogi matere Kato v sodobni ameriški drami Arthurja Millera »Vsi moji sinovi«. Delo je režiral Jože Tiran. Insceniral pa inž. arh Boljan Stupca.

OPERA

Četrtek, ob 20: Janáček: »Jenufa«. Zaključena predstava za LMS.
Sobota 7. ob 20: Janáček: »Jenufa«. Zaključena predstava za zadrudnike.
Nedelja, 8. ob 20: Mozart: »Don Juans«. Premiera. Izven.

POZIV UPNIKOM!

Uprava Mizarске obrti KLO v Gornjem gradu poziva vse upnike, ki imajo kakršne koli terjatve do imenovanega podjetja, da jih v roku 10 dni prijavijo pri podizani upravi. Po tem roku prijavljene terjatve se ne bodo upoštevale. — Uprava Mizarске obrti KLO Gornji grad.

POZIVAJO SE VSI UPNIKI

da do 16. januarja 1950 predložijo račune za dohvatljivi material in storjene usluge. Kasneje izstavljeni računi se ne bodo upoštevali. Gradbeno podjetje »Istra«, Ljubljana Poljanska cesta št. 8.

KUPIMO:

4 klarineti B normalne glaslitve ca. 20 zaklop ali (B&B) sistem. 2 trombi B. 2 bas F. 2 pavi (Tympani). SKUD »Lotte Hochkraut«, delavska godba, Trbovlje

OSMRITNA

Umrl nam je skrbni oče, stari očka in brat ANTON BERNIK, rač. inšpektor v pokolu. Pogreb pokojnega bo v četrtki dne 5. januarja 1950 ob 15. uri iz Zal na pokopališče. — Zaljubljeni ročnice: inž. Bernik, Pralovec, Kolenko in ostalo sorodstvo.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Dušan Bole — Naslov uredništva: Kopitarjeva 6 — Uprava Kopitarjeva 2 — Telefon uredništva in uprave: 52-61 do 52-65 — Telefon naročniškega oddelka 80-30 — Telefon oglasnega oddelka 86-85 — Štev. ček. računa 601-90601-0